

Ludovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 35
46/2020
14. november 2020

Cena 0,60 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

YDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

LITERÁT PETER ŠTRELINGER:
KOMU ZVONIA DO HROBU
Strana 4.

POLSKÁ STRATENÁ MLÁDEŽ
- VULGÁRNA A AGRESÍVNA
Strana 5.

S JÚLIUSOM ŠUPLEROM
O HOKEJOVEJ SLÁVE I BIEDE
Strana 6.

KEĎ ARMÁDA A POLÍCIA
NESMELI SLUŽIŤ POLITIKOM
Strana 8.

RASTISLAV - APOŠTOLSKÝ KRÁĽ
A PRVÝ SLOVENSKÝ MUČENÍK
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Ludia na dedine majú stále nejakú fyzickú robotu. Ak ju nemajú, tak si ju nájdu. A nájdu si ju najmä preto, aby nemuseli čítať knihy, počúvať kvalitnú hudbu, pozerať sa na diela výtvarného umenia, hrať ochotnícke divadlo, pravidelne cvičiť vo folklórnom súbore či žiť plnším a bohatším nábožensky duchovným životom. Väčšine dedičanov sú uvedené záujmy naskrze cudzie preto, lebo sú zjavne nepraktické - nepriťahujú nijaký viditeľný úžitok. V dnešných supermaterialistických časoch má pre nich hodnotu len to, čo prináša nejaké peniaze.

Ludia na dedine, ak majú postavený jeden dom, dom napohľad pekný (nie dom, ale kaštieľ!) aj užitočný pre celú rodinu, tak začnú hneď stavať dom druhý, idú za robotou do Nemecka alebo do Veľkej Británie, drú tam do roztrhania tela, idú tam dušu vypustiť, len aby zarobili na ten dom a potom ho aj postaví, postaví ho pre deti, a ani ich nenapadne, že ich deti nemajú chuť žiť na dedine ako oni, ich rodičia, v pote tváre obráťajú záhumienky, kvôli drahému plynu sa každoročne starať o kúpu a dovoz palivového dreva. Ich deti sú už v puberte rozhodnuté, že sa po vyučení a uzavretí manželstva odsťahujú do mesta a budú bývať tam, že si kúpia byt na úver, a tak sa zadžia na tridsať rokov dopredu a dom, ktorý im na dedine postavili ich starostliví rodičia, ostane na večné veky prázdny. A nie je to pravda? Je na našej súčasnej slovenskej dedine málo opustených, beznádejne chátrajúcich domov? Je málo dedín, ktoré de facto vymierajú, lebo ich mladí obyvatelia sa z nich postupne odsťahovali za prácou do mesta alebo do cudziny? A koho kedy zo slovenských politikov táto skutočnosť za tých tridsať rokov existencie kapitalizmu a demokracie zaujímala? Nikoho. Nikoho to nebolelo. A ako by aj mohlo, keď spomínaní chudáci politici sú tak veľmi zaneprázdnení ustavičným bojom o moc, o vládu na Slovensku, že už im potom nezostane čas ani sila na to, aby sa starali o takú zanedbateľnú vec, ako je blaho ľudu?

Milan ZELINKA

R - 2020045

NEOGRAFIA

www.neografia.sk

Niektoré médiá u susedov a neprajníci zvaľovali vinu na Slovensko V rakúskej metropole vraždil islamský terorista

Matej MINDÁR - Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Ešte nikdy v histórii neboli Slováci tak blízko teroristickým útokom islamským militantov ako v pondelok druhého novembra 2020. Viedeň a celé Rakúsko zasiahla tragická udalosť. Vo večerných hodinách stúpenec militantnej organizácie Islamský štát Albánc so severomacedónskymi koreňmi Kujtím Fejzulai spáchal v centre Viedne teroristický útok, ktorý si vyžiadal štyroch mŕtvych a niekoľko zranených. Podľa rakúskych orgánov bol v minulosti odsúdený za pokus vycestovať do Sýrie trestom odňatia slobody v trvaní dvadsiatich dvoch mesiacov. Minulý rok bol však predčasne prepustený.

Medzi zranenými osobami sa nachádza aj slovenská občianka, ktorá podľa riaditeľa Tlačového odboru Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Juraja Tomagu je mimo ohrozenia života. „Áno, môžem potvrdiť, že nás v súvislosti s včerajšími útokmi vo Viedni rakúska strana informovala o jednej zranenej občianke SR. Rezort diplomacie poskytuje náležitú konzulárnu asistenciu a maximálnu možnú súčinnosť.“

■ AKT NENÁVISTI

Rakúsky kancelár Sebastian Kurz sa vo svojom prejave k národu vyjadril, že útok bol bez všetkej pochybnosti islamistickým činom z nenávisťi voči rakúskemu spôsobu života. Prisľúbil tiež ochranu demokracie a vypátranie strojcov teroristického činu. „Je to boj medzi civilizáciou a barbarstvom. Je potvrdené, že včerajší útok bol islamistický. Bol to útok z nenávisťi, z nenávisťi k našim životným hodnotám, z nenávisťi k nášmu spôsobu života, z nenávisťi k našej demokracii, v ktorej sú si všetci ľudia rovní.“ Podobným spôsobom odsúdil tento ohavný čin aj rakúsky prezident Alexander Van der Bellen. „Našu slobodu a demokraciu budeme spoločne a odhodlane brániť všetkými nutnými prostriedkami. Myslíme na obeť, zranených a ich rodiny a súcitiť s nimi. Všetci sme hlboko zarmútení.“

V spojitosti s týmto útokom rakúska polícia v Linzi zadržala ďalšiu osobu

podozrivú z terorizmu. Podľa slov nemeckého ministra vnútra Horsta Seehofera v súvislosti s prípadom vo Viedni sú väzby na nebezpečné osoby aj v Nemecku. Potvrdil tiež, že evidujú šesťstopäťdesť nebezpečných osôb z radov islamistov, ktorí sú nepretržite monitorovaní. „S útokmi musíme počítať kedykoľvek.“ Podľa informácií jeho rakúskeho kolegu Karla Nehammera v spojitosti s týmto prípadom prebieha vyšetrovanie aj vo Švajčiarsku a v ďalšej krajine, ktorú nomenoval.

■ OBVINENIE SLOVENSKA

Slovenská republika v súvislosti s teroristickým útokom vo Viedni zaviedla kontroly na hraniciach s Rakúskom. „Som zhrzený z včerajšieho útoku, odsudzujem takéto konanie. Úprimnú sústrasť obetiam a pozostalým. Hodinu po útoku sme prijali opatrenia na Slovensku. Vykonávame kontroly na hraniciach a strategických miestach. Komunikujeme aj s partnermi z okolitých krajín,“ vyhlásil Peter Kovařík, dočasný prezident Policajného zboru. Slovenská informačná služba takisto upokojila slovenskú verejnosť slovami: „Slovenská informačná služba sleduje bezpečnostnú situáciu v súvislosti s násilnými incidentmi v Európe. Pozorne sleduje aktuálnu bezpečnostnú situáciu v Európe a rastúce napätie, ktoré bolo zaznamenané v súvislosti s násilnými incidentmi moslimských radikálov v uliciach a kostoloch v posledných dňoch v susednom Rakúsku a vo Francúzsku.“

Napriek tomu, že rakúsky Spolkový úrad na ochranu ústavy a boja proti terorizmu (BVT) bol Slovenskou informačnou službou vopred informovaný o neúspešnom pokuse Kujtíma Fejzulaia nakúpiť muníciu na Slovensku, nevykonal potrebné kroky na jeho zadržanie. V prípade, ak by rakúske bezpečnostné orgány brali naozaj vážne varovanie Slovenskej republiky, spomínaný teroristický útok sa vôbec nemusel stať. Absurdne preto vyznievajú obvinenia rakúskej strany v médiách, že útočník kúpil muníciu u nás. Akoby chceli zvaliť vinu na slovenské bezpečnostné orgány namiesto rakúskych, ktoré ešte počas útoku reagovali pomerne chaoticky, čím útočník získal čas zabíjať. Reagovala aj hovorkyňa Prezídia Policajného zboru Denisa Bárđyová: „Slovenská polícia v lete zachytila informáciu, že sa podozrivé osoby z Rakúska snažili nakúpiť muníciu na našom území. Nákup sa im však zrealizovať nepodarilo. Viac sa k danej veci vyjadrovať nebudeme, aby sme neohrozili vyšetrovanie v Rakúsku.“

■ BEZPEČNOSTNÁ HROZBA

Po prvýkrát v našej histórii sa islamský teroristický útok odohral iba niekoľko kilometrov od slovenských hraníc. Táto tragická udalosť jasne dokazuje, že Slovenská republika nesmie dopustiť vytvorenie ucelených moslimských komunit na našom území, ktoré by sa v budúcnosti mohli stať bezpečnostnou hrozbou.

3 OTÁZKY PRE:

Dávida GRZNÁRA, odborníka na informatiku a experta na počítačovú prevádzku

Rovnaké heslá sú ako otvorené dvere pre zlodeja

• V tomto období ľudia oveľa viac ako inokedy pracujú z domu, počítač využívajú aj na nákupy. Čo treba urobiť pre jeho bezpečné používanie?

Určite je vhodné pripájať sa na internet iba cez overené pripojenie a mať v počítači funkčný antivírusový software. Tým overeným pripojením myslím pripojenie u vás doma alebo v práci, a nie v kaviarni alebo inak voľne dostupné pripojenie na internet. Pri voľne dostupných pripojeniach hrozí, že niekto sleduje pakety (dáta), ktoré sa prijímajú a odosielaajú skrz internetovú sieť a vy ako užívateľ neviete zistiť, či ide o zabezpečenú, alebo nezabezpečenú komunikáciu. A ešte dôležitá rada - nie je vhodné používať všade rovnaké heslá! Ak sa vám stane, že niekto zistí vaše heslo, je to, ako keby ste mu otvorili bránu do vášho príbytku a povedali mu - zober si, čo chceš.

• Pri platbách cez internet z domu pomocou bankovej karty sú určite tiež isté riziká. Ako sa im vyhnúť?

Pri platbách kartou v online e-shopoch je dosť ťažké zistiť, či je stránka dôveryhodná. Aj preto treba platiť kartou zásadne iba overeným e-shopom, ktoré poznáte dlho alebo ste o nich počuli od známych, z TV, skrátka, z dôveryhodných zdrojov. Dopomôže funkčný antivírusový software a najmä - vždy si zistíte referencie o e-shope, ak ide pre vás o doteraz neznámeho predajcu.

• Počítače často pracujú tak, že ponúkajú rôzne „služby“ - napríklad uloženie hesiel, uloženie údajov o bankovej karte. Treba ich bezpodmienečne „poslúchať“?

Určite neodporúčam ukladanie hesiel a najmä údajov o bankovej

karte. Samotné webové prehliadače (Firefox, Opera, Chrome, Safari a iné) chcú používanie webu užívateľovi zjednodušiť, a preto vyzývajú na uloženie citlivých údajov. To je síce výhodné, ale nikdy neviete, kto tie údaje môže ukradnúť a zneužiť. Ale ak ide o webové stránky, ako sú odborné fóra a podobné, tam sa nie je čoho obávať a heslo si môžete uložiť. Určite si neukladajte prihlasovacie údaje do bankových aplikácií (internetbanking). To môže zneužiť prípadný hacker a vaše úspory by boli nenávratne preč. To isté platí aj pri výzve, ak vás webový prehliadač vyzve na zapamätanie si údajov o platobnej karte - vtedy neodporúčam tieto údaje ukladať do počítača ani v prípade, že ide o váš súkromný osobný počítač.

Zhovárať sa Ivan BROŽÍK
Foto: autor

ISSN 0862-8823
917708621882007

V SNN 47/2020
SI PREČÍTAŤE

■ Pred sto rokmi sa po sibírskej anabáze vrátili poslední slovenskí legionári do vlasti
■ Mnoho Čechov a Moravanov odišlo pred náboženským prenasledovaním na Slovensko
■ Igor KUDZEJ je pánom v Parku tmavej oblohy Poloniny, život zasvätil astronómii

Existujú názory, že použité testy boli kreované na vírus z roka 2003 Celoplošný experiment sprevádza množstvo otázok

Ivan BROŽÍK – Foto: agentúrny servis

Prvé, druhé aj tretie kolo testovania, ktoré predseda vlády v rozpore s realitou označil za dobrovoľné, je za nami. Kto chcel „vstupenku na slobodu“, musel sa mu podrobiť. Otázkou stále zostáva, čo všetko a za koľko je ešte pred nami, no najmä – kto a ako zhodnotí všetko to, čím sme si prešli...

Vynára sa množstvo otázok, na ktoré bude treba dať uveriteľné odpovede, a tie občania Slovenska očakávajú a budú ich žiadať. Renomovaný právnik s významnou praxou sudcu Štefan Harabin v súvislosti s testovaním napríklad tvrdí, že predseda vlády (otázne je aj prečo predseda vlády) Igor Matovič nevyberal kvalitu, tak ako to robia iné štáty EÚ, ale vybral na nákup testov neznámu firmu.

■ VRAJ STARÉ TESTY

„Nemecko, čiže tiež štát EÚ, ponúka zoznam antigénových testov. Je ich okolo stopäťdesiat z celého sveta, ale nie je medzi nimi ani jedna kórejská firma.“ Tvrdí Štefan Harabin vo svojom statuse na sociálnej sieti. Podľa neho „testy, ktoré sa použili u nás cez víkend, boli kreované na

Okres Dunajská Streda bol jediný v južných oblastiach, kde sa podľa rozhodnutia príslušných orgánov muselo uskutočniť druhé kolo celoplošného testovania. Verme, že s menšími radmi a radmi s dodržiavaním rozstupov...

starý koronavírus, ktorý sa vyskytoval v roku 2003, a nie na teraz prítomný nový koronavírus“. Inými slovami – zrejme sa u nás testuje negativita alebo pozitivita koronavírusu v orga-

nizme testom, ktorý ho „nepozná“. Výrobca v príbalovom letáku upozorňuje, že (test použitý u nás) nejde o diagnostický prípravok na určenie ochorenia, ale iba o referenčný

nástroj na určenie rodín vírusov SARS všetkých druhov; testovacia súprava totiž označuje pozitívne aj ľudí s kmeňom SARS-Urbani z roka 2003, ktorým môže byť svetová populácia už dávno premorená. Nuž a potom sú tu aj nepresné štatistiky pri testovaní. Stovky tisíc ľudí „lietajú vo vzduchu“ a časť z nich môže byť pozitívna.

■ SPORNÝ VÝSLEDOK

Za obrovský úspech sa po prvom celoštátnom kole testovania považovalo číslo okolo tri a pol milióna testovaných, z ktorých bolo pozitívnych iba mizivé percento. Nikto však doteraz nevyvetlil, že antigénový test síce v deň testovania môže poukázať na negativitu, lenže testovaný človek na druhý deň môže byť už pozitívny, a nielen ako prenášač, ale aj ako infekčný faktor. Nuž a kto na testovaní nebol – nikto aj tak nekontroluje pohyb takýchto ľudí, lebo vládou stanovené podmienky vychádzania v praxi ani nemožno nielen z právneho, ale najmä z praktického hľadiska splniť. Vieme akurát to, že už na druhý a tretí deň po testovaní nastúpil do karantény aj predseda vlády, aj minister obrany. K tomu treba pridať odhad, že na Slovensku bol uvrhnutý zákaz vychá-

dzania asi na dvestotisíc ľudí. A to sú všetko potenciálni poberatelia odškodného – buď za prepadnutý zisk, alebo za stratu zárobku, či za to, že si museli sami hrať určitý typ dávok. Už teraz vieme, že teória vládnej koalície o tom, že nemajú nárok na náhradu škody, padla na stole ústavného súdu medzi tie nesprávne.

Nezaradení poslanci zo strany Hlas-SD zdôraznili potrebu zverejnenia presných dát a počtu nakazených v prvom kole, aby sa tým vysvetlili akékoľvek pochybnosti. Expremiér a nezaradený poslanec NR SR Peter Pellegrini chce byť podľa vlastných slov objektívny, preto pripustil, že nečakal taký výsledok prvého kola testovania, aký sa podarilo dosiahnuť.

■ UTAJOVANIE DÁT

Predstavitelia Hlasu-SD však zarazila nechota Ozbromených síl poskytovať samosprávam detailné informácie o dátach. „Ak niekto niečo zatajuje, vzbudzuje to určitú mieru nedôvery,“ vyhlásil s tým, že vníma aj vyjadrenie premiéra Igora Matoviča, že dáta budú k dispozícii do niekoľkých dní, a verí, že verejnosť sa čoskoro dozvie, ako dáta vznikli, aj o nákladoch na akciu.

Senáty Ústavného súdu SR sa na nedostatok práce sťažovať skutočne nemôžu Rozhodovali o dôchodkoch, vlastníctve a náhradách škôd

Štefan ZLATOŠ – Foto: internet

Dve rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky prijaté v krátkom čase naozaj upokojili, ak nie priam potešili. Prvým je vynesenie rozhodnutia o novele zákona o sociálnom poistení, ktorej časť je podľa súdu v rozpore s ústavou, a druhým zas pozastavenie platnosti zákona o náhradách v čase mimoriadnej situácie.

Časť novely zákona o sociálnom poistení, ktorá v roku 2015 zaviedla inštitút minimálneho dôchodku, je v rozpore s Ústavou SR. Ide o ustanovenie, ktoré kráti minimálny dôchodok ľuďom sporiacim si v druhom dôchodkovom pilieri. Napadnuté ustanovenie spôsobilo, že dôchodcovia sporiaci si v druhom dôchodkovom pilieri majú oproti dôchodcom nesporiteľom nárok len na zníženú sumu minimálneho dôchodku. Ústavný súd v tejto veci dospel k záveru, že napadnuté ustanovenie spôsobuje rozdielny prístup k dôchodcom sporiacim si aj v druhom pilieri a dôchodcom nesporiteľom, čo predstavuje porušenie zákazu diskriminácie v prí-

stupe k právu na primerané hmotné zabezpečenie.

■ ZÁSADA ROVNOSTI

„Podľa názoru ústavného súdu voľba občanov zabezpečiť si príjem v starobe prostredníctvom dôchodkového sporenia v druhom pilieri je možnosť daná štátom a pokiaľ štát túto voľbu pri posudzovaní sumy minimálneho dôchodku znevýhodňuje, dopúšťa sa tým porušenia zásady rovnosti a spôsobuje ujmu tej časti dôchodcov, ktorá sa rozhodla toto právo využiť,“ povedal pre zástupcov médií predseda ústavného súdu Ivan Fiačan.

Ani s obmedzením vlastníckych práv vlastníkov pozemkov pod budú-

cimi stavbami „celospoločenského významu“ to nebude až také jednoduché. Podľa ústavného súdu je totiž protiústavné ustanovenie zákona o jednorazových mimoriadnych opatreniach v príprave niektorých stavieb

AKTUÁLNE

diaľnic a ciest pre motorové vozidlá. „Táto norma znemožňuje správne súdu priznať odkladný účinok správnych žalobám proti niektorým rozhodnutiam vydaným podľa uvedenej novely zákona, to je napríklad územné rozhodnutie, stavebné povolenie, rozhodnutie o predběžnej držbe, prípadne rozhodnutie o vyvlastnení,“ vysvetlil predseda súdu. Zároveň

ústavný súd nevyhovel návrhu skupiny poslancov na vyslovenie nesúladu inštitútu takzvanej predběžnej držby s ústavou.

■ NÁHRADA ŠKODY

Ústavný súd pozastavil účinnosť ustanovenia zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia, ktoré sa týka práva na náhradu škody a prepadnutého zisku. Zároveň prijal návrh prezidentky Zuzany Čaputovej na ďalšie konanie, v ktorom posúdi ústavnosť daného ustanovenia. Informoval o tom tiež predseda súdu Ivan Fiačan. Prezidentka za protiústavné považuje ustanovenie, ktoré hovorí, že právo na náhradu škody a prepadnutého zisku z dôvodu

vykonávania opatrení podľa tohto zákona, ktoré sa týkajú neurčitého počtu osôb, je vylúčené. Hlava štátu argumentuje, že Ústava SR zaručuje každému právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom štátnych orgánov. Novelu zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia schválila Národná rada SR v októbri v skrátenom legislatívnom konaní. Cieľom legislatívy bolo vyjasniť postavenie nariadení Úradu verejného zdravotníctva SR a regionálnych úradov verejného zdravotníctva, podmienky nadobudnutia ich účinnosti a publikácie.

VŠIMLI SME SI

Časy sa menia a v prírode sa dejú priam zázraky. Vo Zvolene v bežných bytových podmienkach zakvitol a zarodil exotický ananás. S globálnym otepľovaním sa darí aj dulám, ktoré pre svoj rast potrebujú slnko a teplo. Že sa tu darí aj exotickým rastlinám, môžeme sa presvedčiť napríklad vo dvore známeho penziónu pri Hrone. Rastie tam starší strom dule. V minulých dňoch sme na ňom mohli obdivo-

Citrónová rozprávkovosť dulovice

Juraj Špaňo z Môtovej sa teší z úrody dula.

vať zlaté „hrušky“. Z úrody dula sa teší aj Juraj Špaňo v Môtovej. „Bol som jedenáskrát na zbere jablka v Taliansku,“ povedal nám pri posedení v jeho záhrade. „Pred štyrmi rokmi som si odtiaľ priniesol sadeničku dule a ujala sa. Na jar krásne zakvitne. Predviani zarodila prvý raz. Vtedy nám dala len asi tri hruškovité dule, vlni asi osem a teraz je ich zase viac,“ ukazoval na krík so zlatými jablkami alebo hruškami. „Mám aj jablčkovú odrodu, ktorá už tiež rodí,“ ukazuje na horný koniec záhrady. Dule sa pestujú na juhu Slovenska vo vinohradníckych oblastiach od nadmorskej výšky okolo tristo metrov. Ako však ukazuje aj príklad z Môtovej, hranica ich rozšírenia sa posúva na sever a do vyšších polôh. A čo by sme to boli za Slováci, keby sme aj dule nedokázali skvasiť a prehnáť cez rúrky pálenice? Podľa degustátorov dulovica „nesie v sebe závan neskorej jesene, prírody ukladajúcej sa na spánok i štipku nostalgie za letom“. Pravda, na vypálenie dvoch-troch litrov päťdesiatdvopercentnej dulovice treba vraj až sto kilogramov ovocia. Keďže dula obsahuje málo šťavy, do kvasu sa pridávajú jablká. Fajnšmekri tvrdia, že pravá dulovica nás očarí „citrónovou rozprávkovosťou“ a v ústach vytvorí jedinečný, lahodne trpkastý pocit. Odporúčajú ju najmä pri konzumovaní diviny.

Text a foto: Jozef SLIACKY

Živá archeológia je jedinečný produkt kultúrneho turizmu Karpát Svet dávných vekov v Hanušovciach

Kaštieľ a archeopark v Hanušovciach nad Topľou, súčasť Tripolityny – Krajského múzea v Prešove, má popri expozíciách na prízemí a poschodí, ktoré mapujú život a bývanie tunajšej šľachty z rodu Dežofiovcov či pôsobenie partizánskeho zväzku Čapajev, operujúceho v okolí počas druhej svetovej vojny, v pivničných priestoroch archeologickú expozíciu. Prevádzkovatelia ju realizovali v rámci projektu Živá archeológia ako jedinečný produkt kultúrneho turizmu Karpát.

Ak sa chcete prehľadnou formou, pomocou najmodernejšej techniky a vystavených exponátov obdobia a modelov ľudí v dobovom prísluškajúcom oblečení, dozvedieť o živote našich predkov, ponúka vám ju tunajšia expozícia stručnej chronológie praveku, stredoveku a novoveku, približujúca jednotlivé etapy kamennej doby cez bronzovú, železnú, rímsku dobu a obdobie sťahovania národov, stredovek, novovek až po súčasnosť.

Ak si pozriete expozíciu v kaštieli, v prehliadke môžete pokračovať v neďalekom archeoparku živej archeológie – múzea v prírode. Aj tento projekt vznikol vďaka podpore EÚ – Program cezhraničnej spolupráce Poľska a Slovenska ako archeologické dedičstvo regiónov, šanca na rozvoj turistiky. Zo staršej kamennej doby – paleolitu, je z lokality obce Tibava v okrese Sobrance skonštruované obydlie s dvoma kolmi a rázsochami. Drevená konštrukcia je pokrytá zvieracími kožami. Z mladšej kamennej doby – neolitu, tu stojí objekt z Galgovca v okrese Košice so zrubovými stenami a sedlovou

strechou pokrytou trstinou. Z neskoršej bronzovej doby je v archeoparku

ČO INÍ NEPIŠU

Chlapci a dievčatá sa počas letnej školy v archeoparku zoznámili s ukázkami výroby prúteného náradia.

umiestnený objekt z lokality Nižný Hrušov, okres Vranov nad Topľou,

s ohniskom uprostred. Nájde sa v ňom bronzový kosák a ďalšie drobné bronzové predmety či repliky keramiky. Latén – mladšiu železnú dobu, približuje objekt zo Zemplína, obce v okrese Trebišov, ktorý dokumentuje remeselnú zdatnosť Keltov náradím zo železa, rotačným mlynčekom či hrnciarskym kruhom s pecou. Obec Skrabské v okrese Vranov nad Topľou prezentuje zrubovú konštrukciu, pokrytá slamou, a chlebová piecka pri obydlí. Ak sa pozriete dovnútra, uvidíte posteľ i truhlicu, vedrá, medzi hudobnými nástrojmi drevenú zvonkohru, podobnú z kovových súčastí, a tiež rapkáč.

Archeopark obopína palisáda zo smrekových kolov, ktorá však nie je replikou z konkrétneho obdobia, ale slúži na ochranu areálu a oživuje predstavu jednoduchého opivenia z čias praveku a začiatku stredoveku. Pri návšteve archeoparku si najmä školáci uvedomia, aké je dôležité raz vidieť, či dokonca ohmatať, ako viac-krát počuť.

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Demokraciu treba chrániť

Roman MICHELKO

Slovensko prežíva ťažké chvíle. Každý zodpovedný politik musí odložiť bokom svoje ego, svoje partikulárne politické či stranické záujmy a byť schopný hľadať riešenia, ktoré pomôžu. Je nevyhnutné, aby sa v ťažkých chvíľach mohol oprieť o svoju prirodzenú autoritu a dokázal presvedčiť ľudí o ťažkých, ale nevyhnutných krokoch argumentami. Nie však nátlakom... Symptómy toho, že k niečomu takému smerujeme, sme mohli vidieť a vnímať už dlho. Signály z pandemickej komisie či krízového štábu boli už dlhšie viac než znepokojujúce. Nie je nič horšie, ako keď politici, ktorých rozhodnutia majú dosah na celé spoločstvo, začnú trpieť spasiteľským komplexom. Ak získajú utkvélú predstavu, že oni, len oni a nikto iný vie, čo je najlepšie pre ľudí a štát.

Lídri, a v ťažkých časoch to platí zvlášť, musia v sebe nájsť značnú mieru pokory, mať otvorené srdce a myseľ a musia byť schopní svoje nápady nielen konfrontovať v otvorenej a vecnej diskusii, ale prijať stanovisko odborníkov a mať schopnosť názory upraviť či zmeniť. Posledné dni, žiaľ, naznačovali inú cestu. Nespochybniteľní odborníci, ktorí svojím životným príbehom dokázali svoje znalosti a svoju kompetentnosť, nielenže neboli vyslyšaní, ale bolo im jasne dané najavo, že ich názory politikov nezaujímajú a že ich námietky či, nedajbože, odpor nemajú zmysel. Ak sa predsa len niekto dokázal proti ich rozhodnutiam ozvať, ako napríklad šéf Slovenskej lekárskej komory Marian Kollár, okamžite ho onálepkovali. Premiér ho nazval „kotlebovským bludárom“. Do otvoreného sporu sa dostal priamo s ministrom

obrany J. Naďom a ich verejná komunikácia bola nemiestna.

Samozrejme, definitívne rozhodovanie vždy musí ostať v rukách tých, čo nesú zodpovednosť, teda v rukách politikov. Ale uvedomujúc si svoju zodpovednosť musia

KOMENTÁR

s občanmi hrať otvorenú hru. Neprikrášľovať pravdu a fakty. Predseda vlády I. Matovič na jednej strane tvrdil, že celoplošné testovanie je dobrovoľné, na strane druhej politici podmienili voľnejší pohyb osôb získaním negatívneho testu na ochorenie Covid-19. Za tento nátlak sa dokonca premiér občanom aj ospravedlnil.

Vizionár, priam dokonale opisujúci totalitu dvadsiateho a možno i dvadsiateho prvého storočia, George Orwell akoby na chvíľu

vstal z mŕtvych a jeho slová: „Vojna je mier, sloboda je otroctvo a nevedomosť je sila,“ akoby nás v poslednej chvíli chceli varovať. Slovenský národ bol politikmi dotlačený k testovaniu, ktorého výsledky sú odborníkmi spochybňované vzhľadom na nie dokonalú presnosť antigénových testov.

Na dokonalom obraze podvoľenia spoločnosti sa začínali ukazovať drobné trhliny. Starostka mestskej časti Karlova Ves D. Čahojová už v nedeľu počas prvého plošného testovania deklarovala, že ak sa vláda pokúsi v jej mestskej časti nariadiť druhé kolo, rozmyšľa nad vypovedaním poslušnosti. K jej výzve sa veľmi rýchlo začali pripájať ďalší a ďalší starostovia a primátori miest, ba dokonca, a paradoxne, aj člen koalície primátor mesta Hlohovec a koalíčný poslanec za stranu Za ľudí Miroslav Kollár sa dostal do výmeny názorov s niektorými predstaviteľmi vlastnej koalície a odkázal v podstate „svojej“ vláde, že samosprávy nie sú podriadené vláde, tá im nemá právo ničoho prikazovať či zakazovať, môže maximálne o súčinnosť slušne požiadať, resp. poprosiť. Možno aj preto moc zaradila spiatočku. Druhé kolo plošného testovania sa konalo už

len v tzv. červených okresoch, kde percento nakazených prekročilo hranicu 0,7 percenta. Aj takýto vývoj nás môže naplniť nádejou, že so Slovenskom to ani pri tejto vláde nemusí dopadnúť až tak zle. Musíme si však každý deň znova a znova uvedomovať citát z nášho amerického politika, že medzi demokraciou a diktatúrou sú možno len dve volebné obdobia.

Prezidentka sa s exekutívou tiež dostala do sporu. Výzva jej úradu, aby odporúčania, ktoré sú deklarované ako dobrovoľné, neboli sankcionované pokutami, bola nevyvyšovaná. Napokon však Z. Čaputová a I. Matovič našli po prvom kole spoločnú reč.

Arogancia moci je nebezpečná. Z histórie vieme, že pýcha predchádza pád. Čo teda môžu občania robiť? Určite nesmieme byť pasívni. Vládna, a akákoľvek, moc musí vedieť a cítiť, že väčšina národa nie je podvoľená a nezmierni sa s pozíciou poddaných. Demokracia nie je nič, čo tu máme raz dané a za čo netreba znova a znova bojovať. Nenechajme sa zastrašiť, pokoriť, oklamať. Konajme však – aj my všetci – tak, aby sme čo najskôr pandémie Covid-19 spoločne porazili.

Prečo (ne)sláviť český sviatok

Matej MINDÁR

Pred niekoľkými dňami koalíčni poslanci schválili ustanovenie štyroch nových pamätných dní do nášho kalendára: 21. jún ako Deň odchodu okupačných vojsk sovietskej armády z Česko-Slovenska v roku 1991, 24. jún Deň pamiatky obetí komunistickeho režimu, 21. august ako Deň obetí okupácie Česko-Slovenska v roku 1968 a 12. október Deň samizdatu. Okrem toho v slovenskom parlamente schválili nový štátny sviatok, ktorý však priamo nesúvisí s dejinami slovenského národa. Bez dňa voľna budeme mať 28. októbra štátny sviatok Deň vzniku samostatného česko-slovenského štátu. V prípade pamätných dní môžeme hovoriť o určitom logickom kroku, no v prípade štátneho sviatku vonkoncom nie.

Vytvorenie spoločného česko-slovenského štátu prinieslo pre slovenský i český národ vyslobodenie spod

rakúskej a maďarskej nadvlády. Na druhej strane, samostatná Česko-slovenská republika nespĺnila úplne očakávania mnohých predstaviteľov slovenského národa, predovšetkým v národnostnej oblasti. Nie je nijakým tajomstvom, že väčšina vtedajších

POZNÁMKA

českých politikov popierala existenciu samostatného slovenského národa a považovala ho za súčasť jednotného národa československého. Veľmi dobre vieme, ako Tomáš Garrigue Masaryk a Edvard Beneš stoj čo stoj odmietali pristúpiť na vytvorenie slovenskej politickej samosprávy, ktorú pred vytvorením „spoločného štátu“ už garantovala Pittsburská dohoda. Takže hovoriť o 28. októbri ako jednej z najväčších udalostí našich moderných dejín nie je úplne namieste.

Slovenský a český odboj v čase prvej svetovej vojny pôsobil v dvoch diametrálne odlišných politických a spoločenských podmienkach. Kým českí politici presadzovali obnovenie českej štátnosti rozšírenú o Slovensko (to sa im aj podarilo), na strane druhej veľká väčšina slovenských politických predstaviteľov bola za vytvorenie spoločného štátu Slovákov a Čechov na princípe rovných s rovným. Po druhé – slovenská politická reprezentácia sa prihlásila k spoločnému štátu s českým národom až 30. októbra 1918 prostredníctvom Deklarácie slovenského národa (Martinská deklarácia) bez toho, aby bola vopred informovaná o vyhlásení česko-slovenského štátu pražským Národným výborom. Teda my Slováci sme 28. októbra 1918 ani netušili, že v Prahe vyhlásili Česko-Slovenskú republiku. Ak si už chceli páni poslanci uctiť primeraným spôso-

bom vznik česko-slovenskej štátnosti, mali za štátny sviatok ustanoviť práve 30. október. Odpoveď, prečo si nevybrali tento deň, je veľmi jednoduchá. Ak sa pozrieme na niektorých predkladateľov tohto návrhu, zistíme, že patria k zástancom prežitého „spoločného štátu“, ktorí sa s existenciou samostatnej Slovenskej republiky doteraz nezmiernili, ako napríklad Ondrej Dostál či Peter Osuský. Pod týmto návrhom sa podpísali aj mnohí poslanci strany Za ľudí, ktorej sa bývalý zakladajúci predseda exprezident Andrej Kiska pri jednom rozhovore nechal počuť, že ak by bol v roku 1992 súčasťou slovenskej politiky, hlasoval by za zachovanie Česko-Slovenska.

Ustanovením 28. októbra za štátny sviatok sa systematicky zamlčujú skutočné slovenské dejiny. Cieľom tohto zákona je vštepovať najmä mladšej slovenskej verejnosti, že medzivojnová Československá republika bola bezproblémovým a demokratickým štátom. Veľkej časti vládnym poslancom iste nie je po chuti spomínať ani na zradu západných spojencov, ktorí v mene zachovania mieru v Európe darovali česko-slovenské územie hitlerovskému Nemecku. Uvidíme, či schvália aj 30. september ako Deň mníchovskej zrady.

GLOSA'R
ANDREJA MIŠANEKA

AKO BOLO, ČO BOLO

V tejto chorej dobe ma zarmútila správa, že nás vo veku deväťdesiatjedenných rokov opustil prof. MUDr. Michal Valent, DrSc., ktorému okrem iného ďakujem za nezištné konzultácie a predhovor k mojej knižke Čierny humor v bielom plášti II., kde som spracoval humorné zážitky lekárov. Aj o nej sme sa spolu s moderátorom vdp. Mariánom Gavendom rozprávali v televízii LUX, kde pán profesor povedal: „Základom života je na jednej strane viera – na druhej optimizmus a radosť, lebo keď je jeden negatívne naladený, odráža sa to aj na jeho psychickom i telesnom zdraví. Pri všetkej biede, akú som prežil ako malý dedinský chlapec, som vždy bol veselý, vedel som sa úprimne smiať... Dnes sa v novinách, rádiu i televízii veľa hovorí o zdravotníctve. Ako vekovitého muža ma trápi, že sa stratila štátna kultúra. Byť lekárom to neznamená chodiť do zamestnania, to je poslanie a tomu musel lekárik žiť dvadsaťštyri hodín denne. Nedávno som ležal v nemocnici a bol som trochu smutný, že sa stratila

štátna kultúra aj tam. Z Bruselu došiel predpis, že lekárik po nočnej službe musí ísť ráno domov... Je málo sestier. Je málo lekárov... Stráca sa moment, keď by mal lekárik sedieť pri svojom pacientovi – lebo tým, že je pri pacientovi, ho lieči.“

Pánovi profesorovi na rozlúčku

Peter VALO

Miško nikdy nemal problém s racionom, religiozitou ani politickým presvedčením. Tvrdil: „Len čo začneme kategorizovať, stratí sa priateľský vzťah. Ľudia by sa mali stretávať pre radosť a spokojnosť, a nie pre hľadanie rozdielov... Ja hovorím: Niečo musí byť človeku sväté. Ak mu nie je nič sväté, je zle. Svätý by mu mal byť pôvod, rodina, zamestnanie, vlasť, národ. Z týchto vecí mu musí byť niečo sväté. Ak nie je, tak potom len pláva na vode.“

Bol šéfredaktorom časopisu Praktická gynekológia. Spolu s profesormi Bernadičom a Štenclom napísali knižku Medailóniky významných osobností ženského lekárstva na Slovensku, o histórii slovenskej gynekológie a pôrodnictva. Chcel zachovať kontinuitu s minulosťou. Jeho krédom bola Bergsonova analógia s výstrelom z luku: „Čím viac natiahneš tetivu dozadu, tým ďalej doletí šíp dopredu.“

Úradoval vo švédskom domčeku na dvore Lekárskej fakulty. Na stene visel citát ruského neurológa Bechtereva: „Ak sa chorému po rozhovore s lekárikom viditeľne neulaví, mal by lekárik zanechať svoje povolanie!“ To bol jeho pohľad na svet.

Vďaka nemu sme sa v nemocniciach stretávali s výstavami obrazov Hložníka, Rumanského, Brunovského či Želibského. Organizoval stretnutia milovníkov poézie Milana Rúfusa. Spolu s primárom Kollárom zaviedol v Žiari nad Hronom Deň primára Jána Straku

Narodil sa tretieho októbra 1929 v Lutile. Po promócií na LF Slovenskej univerzity v Bratislave tu pôsobil na II. gynekologicko-pôrodníckej klinike. Pracoval vo Výskumnom parazitologickom laboratóriu pri Katedre všeobecnej biológie

LF UK v Bratislave. Absolvoval študijné pobyty v Bonne, v New Dilli a v Bombaji. Od roka 1985 bol doktorom biologických vied a neskôr univerzitným profesorom lekárskej parazitológie. Bol čestným členom Slovenskej lekárskej spoločnosti a mnohých slovenských i medzinárodných spoločností. Prezident republiky ocenil jeho prácu Radom L. Štúra I. triedy, zvečnili ho v Dvorane slávy slovenskej medicíny.

Náš priateľ herec Jozef Šimonovič pri oslave jeho deväťdesiatin zarecitoval básničku, ktorú som mu venoval: „Kým iní oheň chrlili / Ty rozprával si vtipy / Kým iní otravovali / Radil si, radšej vypi / Nechcel si aby špitály / Stáli sa domami hrôzy / Rozrehol si pacientky / Že padali ti z kozy / Vždy rozdávaš nám úsmevy / Na to máš od Boha talent / Nuž zabávaj nás sto rokov / Priateľ môj, Miško Valent.“

Bohužiaľ, tej stovky sa nedožil. Profesor Michal Valent nepoznal závisť a nenávisť, aké dominujú v terajšej spoločnosti. S jeho odchodom sme prišli o gejzír optimizmu, veselosti a prajnosti, ktorý nám zanechal v knižke Priatelia moji, bol to iný čas.

SEBAOBRAHA

V súvislosti s karanténnymi opatreniami, so zákazom vychádzania a s obmedzením predaja v klasických kamenných obchodoch nastala naozaj dobrá sezóna pre online obchodníkov, teda pre všetkých tých, ktorí ponúkajú tovar cez internet.

Zásielkovi podvodníci

Je to celkom pochopiteľné, opatrni a zodpovední ľudia vychádzajú z domu iba v prípade nevyhnutnosti, čo sa dá, zabezpečujú si dovozom cez kuriérov zo zásielkových obchodov až po bránku od domu. Ak sa niekedy zdalo, že takýto spôsob gazdovania je iba pre „vyššie vrstvy“, dnes to už neplatí. Tovary v online internetových predajniach sú zväčša lacnejšie, lebo v ich cene nie je zarátaná prevádzková marža „kamenného obchodníka“ a – dokonca aj poplatok za kuriéra je výhodnejší, ako sadnúť do auta, miňať benzín, čas a výdavky na parkovanie.

Problémom však je, že v tejto „top“ sezóne internetových predajcov sa mimoriadne darí aj ich napodobovateľom, respektíve – na rovinu – podvodníkom. Občan, v dobrej viere, že takýto postup je teraz zavádzaný všade a že obchody a inštitúcie čoraz viac využívajú internetový kontakt, uverí a ľahko naletí...

Pravidlá, ako si overiť povstivého predajcu cez internet, sú v podstate veľmi jednoduché. Na webovej stránke by mal mať uvedený kontakt, nielen mailový a nijaký „pobox“, ale aj telefonický. Nič sa nestane, ak najskôr telefonický rozhovor uskutočnite na overenie si serióznosti – spýtate sa napríklad na dodacie lehoty, možnosť presmerovania zásielky, spôsob platby a podobne. Ak s vami na druhej strane telefónnej linky rokujú korektné, pokojne sa môžete pustiť do nákupu. Aj keď si tovar, ktorý si vyberiete, takpovediac „neohmatáte“ ako v kamennom obchode, môžete ho do dvoch týždňov od dodania – s výnimkou potravín – vrátiť a peniaze sa zas vrátia k vám. Inak, drobná bezpečnostná rada – ak platíte bankomatovou kartou a počítač sa vás spýta, či má údaje o vašej karte uložiť, nikdy mu nedajte na to súhlasy. Jeden nikdy nevie, kto, ako a kedy sa do vášho počítača môže dostať.

Nuž, a teraz varovanie pred pomerne novým druhom podvodov, do ktorých zloději zatiahli inak serióznu Slovenskú poštu. Takže – určite si dajte pozor na takýto podvodný e-mail, v ktorom sa dokonca aj objavuje oficiálne logo Slovenskej pošty. Niekoľko si totiž vytvoril fiktívnu adresu na Slovenskú poštu a vymáha peniaze za doručenie balíka vopred. Samozrejme, že Slovenská pošta za doručenie takejto zásielky nikdy nepýta peniaze vopred.

Ján ČERNÝ

Reprofoto:

Ukážka podvodnej informácie

Vážený zákazník,

Váš balík sa nedávno dostal do n

Aby ste dostali balík, je dôležité

Po zaplacení nákladov na dopravu

Rozpracováva sa koncepcia štátnej politiky voči zahraničným Slovákom Potrebný je dialóg s diaspórou

Zhovárala sa Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: archív M. J. P. a SNN

Vzdelaním politológ a filozof Milan Ján PILIP sa nedávno ujal vedenia Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Úrad zabezpečuje výkon štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a štátnu podporu pre nich. Angažuje sa najmä v menšinovej politike – pracuje v Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a ako podpredseda zasadá vo Výbore pre národnostné menšiny a etnické skupiny. Je zároveň poslancom mesta Bardejov. Predtým pracoval na Ministerstve obrany SR v sekcii majetku a infraštruktúry.

• Onedlho bude za vami prvý, zdá sa, že i veľmi aktívny štvrtý rok práce na predsedníckej stoličke Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Vláda vás do funkcie vymenovala 16. júla 2020. S akými očakávaniami ste do úradu nastupovali?

Mal som veľké šťastie, že práve v čase môjho nástupu sa na úrade spustili práce na spracovaní návrhu koncepcie štátnej politiky voči Slovákom žijúcim v zahraničí na roky 2021 – 2025, lebo práve tu ide o možnosť nastaviť smerovanie krajanovej problematiky na nasledujúcich päť rokov. To je práve platforma, kde mám možnosť pretažiť svoje predstavy, samozrejme, v súlade s platným programovým vyhlásením vlády, a tiež predstavy samotných krajanov. Chcem, aby sa na príprave tohto materiálu podieľali aj oni. Okrem toho očakávam, že úrad jednak zmodernizuje komunikáciu s krajanmi a že podchytí, resp. zosieťuje aj tých krajanov, ktorí o úrade doteraz nevedeli.

• Máte za sebou prvé rokovania, zasadania i konzultácie návrhov, ktoré by ste mali postupne uviesť do praxe. Programové vyhlásenie vlády krajanov neopomenulo, ba naopak, je v mnohom štedré. Aké nástroje úrad zvolí na ich postupné naplňovanie?

Chceme zapojiť všetky relevantné rezorty. Snažím sa vysvetlovať, že štátna politika voči krajanom je komplex politik jednotlivých rezortov – od kultúry cez školstvo, dokonca aj rezort práce, vnútra či hospodárstva a ďalšie. Pri nastavení a neskôr aj pri realizácii štátnej politiky voči krajanom je nevyhnutná spolupráca celej štátnej správy, ale aj mimovládneho sektora či politickej reprezentácie. O to viac, ak chceme prehodnotiť krajaniskú

Naši krajanovia v srbskej Vojvodine až úzkostlivo zachovávajú zvyky svojich predkov – až sme na Slovensku neraz prekvapení ich autenticitou. Na snímke tradičná slovenská svadba v Srbsku.

politikou nielen z hľadiska kultúry a vzdelávania, ale aj ďalšie oblasti, či už je to volebné právo zo zahraničia, dvojité občianstvo. Chceme sa tiež pozrieť na možnosti návratovej politiky, zdieľania informácií a skúseností v oblasti vedy a podnikania a mnohé ďalšie oblasti, ktoré sa krajanov týkajú.

• Koronavírusové obmedzenia momentálne aj vás ochudobňujú o bezprostredné spoznávanie krajanov. Aké máte od krajanov očakávania? Ako teraz vediete spoločný diskurz?

Veľmi ma mrzí, že sa nemôžeme s krajanmi stretávať tak, ako by sme chceli, resp. potrebovali.

Lebo okrem tradičnej návštevy podujatí, ktoré krajanovia organizujú (z ktorých sa mnohé, našťastie, podarilo aj napriek pandemickej situácii uskutočniť), riešime aj otázku investičných dotácií z tzv. srbského dlhu. Najhorúcejšia je podpora z našej strany na rekonštrukciu budovy bývalého evanjelického kostola v Budapešti, ktorý pre slovenských krajanov kúpila maďarská vláda. Chceme podporiť aj ďalšie investičné akcie – rekonštrukcie alebo nákupy krajanov domov z týchto prostriedkov na Dolnej zemi, lebo taký bol prísľub vlády. Nezabúdame ani na krajanov žijúcich v západnej Európe a zámorí. Aktuálne pracujeme aj na zosieťovaní týchto komunit cez sociálne

Vzdelaním politológ a filozof Milan Ján PILIP sa nateraz venuje zahraničným Slovákom.

siete. Chceme s nimi komunikovať a zmapovať ich potreby. Teda okrem kultúrnych, vzdelávacích či publikačných aj potreby súvisiace s ich prácou v cudzine a ďalších potrebách, následne zapojenie príslušných rezortov do ich riešenia. Verím, že krajanovia prijímajú pozvanie na spoločný dialóg o ich potrebách, že sa komunikácia so Slovákami v zahraničí zlepšuje a že sa do tohto dialógu zapoja aj krajanovia mimo organizovaných slovenských komunit. Takto budú môcť prispieť svojimi podnetmi aj k tvorbe novej koncepcie.

• Ste mladý, podľa všetkého aj akčný, agilný človek. Predstavili by ste sa našim čitateľom i trochu súkromnejšie? Čím žijete, aké máte záľuby, čo vás zaujíma?

Venujem sa otázkam národnostných menšín žijúcich na Slovensku. Pôsobím tiež v miestnej samospráve vo svojom rodnom meste Bardejov ako mestský poslanec. Zaujímam sa o politiku, históriu, zvlášť sa venujem heraldike. Mojm koníčkom je aj amatérska astronómia. Chcem sa vám poďakovať za rozhovor a tiež sa chcem poďakovať Matici slovenskej za veľmi dobrú spoluprácu, ktorú má s našim úradom. Určite ju chcem počas svojho pôsobenia ďalej rozvíjať. Rád by som aj prostredníctvom SNN pozdravil krajanov. Chcem im odkázať, že sme tu pre nich.

O ČOM JE REČ

Rezonuje mi v mysli motto z Hemingwayovho románu: „Žiadny človek nie je ostrovom samým pre seba. Smrťou každého človeka je ma menej, pretože som súčasťou ľudstva... A preto sa nikdy nepýtaj, komu zvoní do hrobu, zvoní na tebe...“ Asi to spôsobil aj tento dušičkový čas, vonku je pochmúrne, mrholí, listy padajú a človeku je smutno možno preto, že nenavštívil pietne miesta, kde sú pochovaní jeho blízki. Platí núdzový stav, zákaz vychádzania, vláda zakázala aj návštevu cintorínov. Odpustíte mi tento úvod, ku ktorému ma inšpirovala aj smrť oravského lekára MUDr. Rastislava Meleka, ktorý zomrel na covid v ružomerskej nemocnici. Bol obvodným lekárom v obci Lokca v okrese Námestovo. Mnohým toto miesto nič nehovorí, ale ja som tam po skončení vysokej školy začínal ako učiteľ. Bolo to v roku 1968. V Lokci postavili novú zédečku a hľadali učiteľov. Ponúkli mi v učiteľskej bytovke jednoizbový byt, kam sme sa s manželkou a malým synom nasťahovali ešte pred začiatkom školského roka. Prežili sme tam okupáciu: zhodou okolností mal som práve 21. augusta odovzdať na Pedagogickú fakultu diplo-

movku. A tak som sa zobudil veľmi zavčasu, aby som stihol ranný autobus. Zapol som si v kuchynke rádio a neveriaco som počúval, že nás v noci obsadili vojská „bratských krajín“ Varšavskej zmluvy. No aj tak som odcestoval. Autobus ma vysadil v Kraľovanoch. Spoje ešte ako-tak fungovali, dajako som sa prepravil do Martina a potom do Turčianskych

Komu zvoní do hrobu

Peter ŠTRELINGER

Teplíc. Napokon sa mi priam dobrodružným spôsobom podarilo dostať autobusom do Banskej Bystrice. Úradníčka na sekretariáte fakulty krútila hlavou, keď som jej odovzdával svoju diplomovú prácu o Baladách Janka Kráľa. Vraj, koho to teraz bude zaujímať, keď je vojna?! A ja som krčil plecami, splnil som si povinnosť, teda dodržal som termín na odovzdanie práce. Potom som zmätene sedel na bystrickom námestí, kde stála kolóna okupačných vojsk, mal som hlavu v dlaniach a v očiach slzy. Na tú svoju bezmocnosť sa dosiaľ pamätám.

Premýšľal som o tom, čo bude? Poznate ten tragický pocit. Ani neviem, ako som sa vrátil naspäť na Oravu.

Výnimočný stav počas okupácie bol veľmi podobný súčasnej mizérii. Ľudia v Lokci, ako aj v iných dedinách a mestách podľahli panike, vykúpili miestny obchod s potravinami. Z obáv pred vojnou si začali robiť zásoby podľa

či je to vôbec pravda, alebo výmysel?! Najhoršia je neistota, v akej sa nachádzame. Preto sme ľahko manipulovateľní. A strácame slobodu. To poslúžilo teraz autokratickému premiérovi, aby tých, čo sa odmietli nechať ocajchovať pri nezmyselnom plošnom testovaní, urobil občanmi druhej kategórie a zavrel ako otrokov do klieť karantény. Áno, treba sa chrániť pred beštiami nákazy, pred smrťou, ktorá hrozí, ale nie takto. To je teror!

Nezľahčujem situáciu – preto ma správa o smrti oravského lekára nenechala ľahostajným. Čítal som vyjadrenie jeho kolegov lekárov, pacientov, ktorých liečil. Jeho manželka, ktorá mu robila zdravotnú sestru v ordinácii, apeluje na tých, čo pochybovali o diagnóze MUDr. Meleka: „Môj muž zomrel na covid, jeho pľúca boli celkom zničené!“

Zdieľam smútok s manželkou a malým synom mŕtveho lekára z Lokce, kde som začínal svoju krátku kariéru dedinského učiteľa. Učil som tam len pol roka, potom ma prijali na konkurz do Literárneho archívu Maticy slovenskej. Spomínam na riaditeľa Kutáľika i na svojho kolegu, učiteľa matematiky Matulu. Už sú obaja, ako sa vraví, na pravde Božej... Aj môj priateľ básnik Štefan Balák, rodák z Lokce!

V uliciach európskych metropol opäť vyčíňali islamskí teroristi Multikulturalizmus krvavo zlyhal

Matej MINDÁR – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Opakované teroristické útoky vo Francúzsku a najnovšie aj v Rakúsku sú vyvrcholením dlhodobých problémov s tamojšou moslimskou menšinou, ktorá pre svoje náboženské presvedčenie nedokáže akceptovať tradičné európske hodnoty a tradície založené na kresťanských základoch. Útok v bazilike Notre-Dame v Nice aj v neďalekej Viedni je toho jasným dôkazom.

Postupný nárast moslimskej populácie od konca druhej svetovej vojny na úkor domáceho obyvateľstva, najmä vo Francúzsku, môže priniesť vo veľmi krátkej budúcnosti sériu nekontrolovateľných krvavých nepokojov, ktoré môžu prerásť až do občianskej vojny. Absolútne nevládnúť utopistická koncepcia svetoobčianstva a multikulturalizmu postupne pochováva bezpečnú a tolerantnú spoločnosť. Čoraz viac obyčajných Francúzov si konečne začína uvedomovať, že táto časť ich populácie ani v najmenšom nemá záujem rešpektovať ich zvyky a tradície, nadväzujúce najmä na proklamácie Francúzskej revolúcie. Uvedomujú si, že ako kresťania a ateisti sú pre nich nepriateľia číslo jeden. V niektorých okrajových častiach francúzskych miest sú mnohí z nich tiež svedkami postupnej implementácie islamského práva šaría. To však nie je všetko. Veľká časť týchto tzv. islamských no go zón už nie je pod kontrolou francúzskej vlády. S podobným problémom sa môžeme stretnúť aj v ostatných západoeurópskych štátoch.

■ ISLAMIZÁCIA NA POSTUPE

Po krvavom útoku v Nice prezident Emmanuel Macron vyhlásil, že Francúzsko sa nevzdá svojich hodnôt založených na náboženskej tolerancii. Okrem tohto incidentu sme boli svedkami aj nedávnej vraždy istého francúzskeho stredoškolského učiteľa. Jeho hlavným „prehreskom“ proti „mierumilovnej“ moslimskej komunite bolo, že

v rámci svojho seminára o slobode slova ukázal študentom karikatúry prokora Mohameda, ktoré nedávno opäť vyšli v satirickom magazíne Charlie Hebdo. Po krutej poprave pedagóga Emmanuel Macron prisľúbil razantnejšie opatrenia proti radikálnemu islamu. Mnoho moslimských krajín však odsúdilo jeho postoj. Vyhlásili dokonca bojkot francúzskym produktom. Svojím konaním tak dali jasne najavo, že ich dlhodobým skrytým zámerom je postupná islamizácia Európy, a nie multikultúrna svetoobčianska „tolerantná“ spoločnosť. Tento nepríjemný

fakt si musia uvedomiť najmä zástancovia nekontrolovanej migrácie z afrických a ázijských krajín, ktorí v mene ekonomického rastu a blahobytu sú ochotní obetovať budúcnosť tradičnej Európy. Nedávny zámer predstaviteľov Európskej únie v podobe tzv. migračných kvót mal za cieľ priniesť postupne vytváranie ucelených moslimských komunit najmä v „rebelujúcich“ východných štátoch vrátane Slovenska. Našťastie ich jednota a neobľomnosť veľmi skoro zastavila túto nešťastnú komédiu akejsi európskej solidarity, ktorá v mene humanizmu

a liberalizmu mala doceliť podrobenie sa východnej Európy zvráteným západným hodnotám.

Tragickú skúsenosť s islamským terorizmom má aj Viedeň. Útok stúpenca Islamského štátu v centre tejto metropoly priniesol šokujúcu masakra so štyrmi mŕtvymi a s desiatkami ranených. Úlohou tradičných politických strán je preto konečne skončiť s nezmyselnou politickou korektnosťou. Ak to nedokážu, na politickej scéne sa postupne objavia extrémistické a radikálne politické subjekty, ktorých jediným cieľom je likvidácia našich demokratických hodnôt. Netreba ani počúvať tzv. nosičov pravdy, ktorí nás neustále presvedčujú, že migračná kríza nie je problémom Slovenska. Videli sme, ako systematicky odsudzovali tie politické strany, ktoré na tento problém neustále upozorňovali.

■ ŠOKOVANÁ VIEDENĽ

Každému súdnemu človeku je jasné, že teroristické útoky sa budú neustále opakovať. Hlavnou úlohou všetkých európskych štátov je v čo najväčšej miere zabezpečiť bezpečnosť svojich občanov. V prvom rade musia podchytiť potenciálne teroristické bunky a zabrániť šíreniu týchto myšlienok k mladej moslimskej populácii. V záujme všetkých predstaviteľov členských štátov Únie musí byť tiež zastavenie nekontrolovanej migrácie a podporovať dotknuté africké i ázijské krajiny, aby ich obyvatelia nemali dôvod opúšťať svoje domovy. Treba si však položiť otázku, či Európska únia má dostatok ekonomického a politického potenciálu ovplyvniť tieto procesy. Nie je v záujme niekoho práve vyhubiť pôvodné európske obyvateľstvo a nahradiť ho africkým a ázijským elementom? Na túto otázku si musí odpovedať každý z nás. Jedna vec je však istá. Multikulturalizmus ako koncepcia tolerantnej spoločnosti totálne zlyhal.

NA MARGO

Predseda vlády Igor Matovič zvolá Bezpečnostnú radu SR. Informuje o tom vo svojom profile na sociálnej sieti. (...) Zvolanie bezpečnostnej rady v súvislosti so zámerom vlády na celoplošné testovanie navrhla prezidentka Zuzana Čaputová. Uviedla to vo svojom profile na sociálnej sieti... To sú dve vety vytrhnuté z jedného článku, ktorý vyšiel v internetových novinách. Nečudujme sa potom, že napríklad Michal Kaliňák zo Združenia miest a obcí Slovenska sa zdesene pýta, prečo sa túto správu dozvedeli len z tlačovej informácie, ak je jasné, že sa vo vysokej miere budú na zabezpečení testovania podieľať. Treba priznať, že ani v 21. storočí nemá každý prístup k internetu, nie každý vlastní telefón s mobilnými aplikáciami a nie každý je fanúšikom sociálnych sietí.

Virtuálna komunikácia

Ako vlastne komunikovať s občanmi?

Žeby poštou? Pán minister Drukker síce ponúkol obyvateľom akciu „3 v 1“, teda že na pošte si môžeme okrem podania balíka kúpiť aj výherný žreb a aviváž, no nezaobzreli, ale ani jeho nasledovníci, aby poštarka chodila do každého domu. Svoje by o tom mohli hovoriť lazničnici na Myjave alebo v Terchovej, ale aj v Bratislave, kde si časť ľudí musí chodiť pre poštu do železných schránok ďaleko od bydliska. V rámci Slovenska pošta eviduje 3011 miest bez doručovacej služby alebo s obmedzeným doručovaním s niekoľko desaťtisícami konkrétnych adries!

Žeby internetom? Slovensko nemá celoplošné pokrytie internetom. Ako hovorí miestni z myjavských lazov, o novinkách štátu sa dozvedia len v stredu na trhovisku.

Žeby počítačom? Banskobystrický samosprávny kraj už pomáha stredoškólakom, ktorí nemôžu absolvovať online vzdelávanie po tom, ako Ústredný krízový štáb rozhodol o plošnom uzavretí stredných škôl a ich prechode na dištančné vzdelávanie. Podpredseda BBSK Ondrej Lunter odhaduje, že približne desať percent študentov stredných škôl BBSK nemá počítač. Zabezpečuje počítače prostredníctvom sponzorov a žiada ministerstvo školstva, aby zabezpečilo prístup k internetu pre takýchto študentov. Nezachytil som, žeby ministerstvo na túto výzvu zareagovalo.

Žeby televíziou? Aj keď oficiálne má každý príjem TV, pretože podľa zákona platíme nie za vlastné televízne aparát, ale za to, že máme doma zásuvku s elektrinou, ani program Jednotky anténou nechytíme všade.

Ďalším problémom je spôsob komunikácie vlády s občanmi. Ak sa mamička prihovára ročnému dieťaťu slovami typu, „hačaj, búvaj, papaj“, je to milé. Ak sa prihovára premiér národu zdrobeninami typu „sopliček, chripôčka“, je to smiešne aj štrnásťročnému pubertiakovi. Je smutné pozerať sa, ako niekto nevie, že k obleku tenisky nepatria ani na hipsterskom zraze, nieto pri prijatí vefvyslanca. Je zarážajúce, ak niekto označuje občanov štátu, ktorý riadi, za „psov, ktorí vyjú za plôtom“, „múdrosráčov“ a „dlinčkov“. Naposledy už treba niektorých aj „postaviť k múru a zastreliť“.

Vofakedy sa slušnému spôsobu komunikácie hovorilo štábná kultúra. Naozaj si niekto dnes myslí, že stačí, ak sa zavesia takto závažné rozhodnutia o polnoci na sociálnu sieť a je všetko vybavené?

Ivan KRAJČOVIČ

Atak na kostoly je útokom na Poľsko a stredo európske hodnoty Mládež šokuje vulgárnosťou a agresivitou

Martin JARINKOVIČ – Foto: zdroj internet

Ulice poľských miest zaliala vlna neslýchanej agresie. Stalo sa tak v reakcii na výrok ústavného súdu o nezhode tzv. eugenických potratov s ústavou. Liberálne médiá nielen v Poľsku však šokujúce obrázky útokov na kostoly a veriacich či kňazov buď ignorovali, alebo bagatelizovali. Nehovoriac o marginalizovaní hrozby rozšírenia epidémie Covid-19, ktorej pomáhajú práve masové zhromaždenia v uliciach.

Rozhodnutie ústavného súdu, ktoré korešponduje s dikciou poľskej ústavy chrániacej ľudský život od počatia, po nadobudnutí účinnosti bude znamenať koniec doterajšieho „potratového kompromisu“. V praxi znemožní potraty v prípade vývojovej chyby zistenej u plodu. Podľa rozhodnutia ústavného súdu tak bude možné v Poľsku uskutočniť interrupciu už len v prípade, ak tehotenstvo ohrozuje život a zdravie matky, či vzniklo následkom protiprávného konania (napríklad znásilnenia). V praxi sa rozhodnutie bude týkať ročne priemerne tisíce tehotenstiev s vývojovou chybou.

■ POULIČNÉ REBELIE

V reakcii na rozhodnutie súdu sa od 22. októbra spustili v uliciach poľských miest masové demonstrácie feministiek a prívržencov liberálneho svetonázoru výdatne podporované opozíciou. Aj keď treba podotknúť, že organizátorky protestov sa rázne ohradili proti pokusom jednotlivých opozíčných lídrov o využitie protestov na ich stranické ciele. Dokonca si vytvorili svoj konzultatívny výbor a ohlásili svoje politické požiadavky, medzi nimi ako prvú nastolili demisiu vlády. Najvýraznejšou tvárou najnovšej pouličnej rebelie sa stala ľavicová LGBTI aktivistka Marta Lempartová, ktorá sa takto po dvoch neúspechoch už po tretí raz pokúša o prerazenie do politiky. Práve jej osobný postoj s necenzurovanou vulgárnosťou vo verbálnom prejave vtláča

„Stratená mládež“ vyťiahla do ulíc poľských miest s transparentmi, ktorých obsah sa ani nedá preložiť!

charakteristickú pečať revolte, ktorú možno označiť za revolúciu „stratenej“ mládeže.

Kým doterajšie vlny opozíčných liberálnych protestov si vzali za hlavný slogan ústavu, terajšia vlna sa logicky odklonila od tohto konceptu. Ťažko by sa protestujúci oháňali ústavou, keď rozhodnutie ústavného súdu, s ktorým nesúhlasia, vychádza práve z ústavy.

Organizátorky protestu si preto zvolili seba bližšie heslo, pod ktoré sa dá schovať všetko, aj nedostatok argumentov, programu či dokonca empatie a ľudskosti. Takýmto bombastickým sloganom, ktorý doslova zaplavil verejnú a mediálnu priestor, je obyčajný vulgarizmus. Ťažko ho v tomto príspevku bližšie ozrejmiť. Stačí vari, ako povieme,

že je úderné, aplikovateľné na všetky situácie a najmä privádza do frenetického nadšenia znenú mládež. Práve fenoménu masovej účasti mládeže na protestoch a jej vulgárnosti sa venovala v svojich reláciách internetová stanica TV v Poľsku. Z analýz viacerých odborníkov vyplýva, že protest našiel živnú pôdu vo všeobecnej frustrácii spoločnosti, spôsobenej pandemiou a obmedzeniami, ktoré priniesla.

Podľa profesora Nalaskowského za frustráciu liberálnej časti populácie stoja aj posledné volebné porážky. Frustrácia sa prenáša a prejavuje aj v mladom pokolení, ktoré zatvorením škôl, barov a diskoték stratilo nielen tlak povinností, ale i sociálny kontakt a zvyčajné spôsoby zábavy a spo-

ločenského vyžitia. Je to pokolenie vychované na sociálnych sieťach, mentálne odcudzené generácii svojich rodičov a tradíciám prostredia, v ktorom žijú. Možno len súhlasiť s odborníkmi, že problém bude v zanedbaní výchovného procesu. Je to generácia egoistických individualít naučených, že za nich všetky problémy vybaví starostliví rodičia. Jedincov, ktorých pandémia ešte viac sociálne odizolovala, upnúť ich v ešte väčšej miere na sociálne siete, cez ktoré je ich ľahšie ovplyvňovať a mobilizovať. Jedincov, ktorí sú mentálnymi cudzincami vo svojej vlasti.

Nečudo, že značná časť davu, najmä mládeže, besniaceho po uliciach nemá ani poriadne predstavu, za čo vlastne tak zúrivo bojuje. Dosvedčujú to rozhovory s účastníkmi protestov. V takejto konštelácii nie je žiaden problém organizátorom vybičovať emócie zúčastnených, ktoré sa potom môžu prejaviť aj v násilí páchanom indoktrinovanými fanatikmi. V Poľsku tak zaznamenali vlnu vandalizmu a násilí cieľeného na katolícku cirkev, klérus, veriacich a svätyné, akú si podľa šéfredaktora Gazety Polskiej Tomasza Sakiewicza nedovolil ani komunistický režim. Situáciu akoby priam prorocky predvídaval profesor Roszkowski, ktorý v svojej najnovšej knihe (Bunt barbarzyńców...) pomenúva najnovšie spoločenské premeny, ktorých nositeľmi sú novodobí „barbari“ preťhávajúci puto s civilizáciou, v ktorej vyrástli.

■ OBRANA HDNŔT

Násilie fanatických demonštrantov vyvolalo spontánnu reakciu nielen v podobe internetovej kampane žien pod heslom Neštrajkujem, ale aj sformovaním tzv. Národných stráží, ktoré sa po Poľsku začali zhromažďovať na obranu kostolov pred vpádom luzy. K hnutiu sa pridala dokonca sám „náčelnik“ Jarosław Kaczyński. Jeho výzva na obranu kostolov však vyznela aj ako priznanie nedôvery k silovým, poriadkovým zločkom.

Július ŠUPLER: Úbytok športových talentov súvisí najmä so spoločenskou zmenou Návrat do hokejovej špičky nejaký čas potrvá

Zhovárал sa Matej MINDÁR – Foto: internet; zdroj: sport24.sk

Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky prvého januára 1993 sa novovytvorená hokejová reprezentácia po rozhodnutí IIHF ocitla v C kategórii majstrovstiev sveta. Vďaka veľkému odhodlaniu a veľkej podpore slovenského národa dokázala postúpiť do najvyššej kategórie v najkratšom možnom čase. Nielen o tomto úspechu sme sa rozprávali s jej prvým hlavným trénerom Júliom ŠUPLEROM, ktorý 27. októbra oslávil okrúhle sedemdesiate narodeniny. V mene Slovenských národných novín mu želáme veľa úspechov v rodinnom a pracovnom živote.

• Ako uznávaný svetový tréner ste priviedli nejedno družstvo na klubovej i reprezentačnej úrovni k veľkým a pamätným víťazstvám. Vráťme sa však na začiatok. Čo vás priviedlo k tomuto športu?

Vyrastal som asi dvesto metrov od zimného štadióna. K hokeju ma priviedol najmä legendárny brankár popradského klubu HC Tatry Anton Babony. Vždy po škole som hrával hokej. Sú to krásne spomienky. Ako skvelá partia sme hrávali rôzne školské a uličné turnaje. Vytvárala sa tak masová konkurencia a mnohí z nás sa pripravovali až do A tímu. V rodnom Poprade si ma všimla legenda slovenského hokeja Ján Starší. Myslím si, že urobil veľmi veľa v mojom hráčskom i trénerskom živote. Toľko k začiatkom.

• Vaša hráčska kariéra sa však veľmi rýchlo skončila. Prečo?

V Poprade v tom čase bežne končili hráči, ktorí mali dvadsaťštyri rokov. Vtedajší prezident klubu dával priestor mladším talentovaným hráčom. Ja som skončil ako dvadsaťdeväťročný, čo bola v tom čase veľká rarita. Vtedy bol hlavným trénerom A mužstva Rudolf Šindelár, ktorý tiež kvalitatívne prispel k mojej hráčskej i trénerskej kariére. Postupne som od neho naberal skúsenosti z hľadiska metodiky, tréningového procesu, vysokej náročnosti, ale aj psychológie. Veľká vďaka v tomto smere patrí Milanovi Skokanovi, Miroslavovi Nitkovi a Jindřichovi Lidickému.

• Vaším najväčším trénerským úspechom v bývalom Česko-Slovensku bol zisk federálneho titulu s Duklou Trenčín v sezóne 1991/1992. Čo bolo hlavným predpokladom tohto úspechu?

Ešte vo svojom popradskom pôsobisku som zistil, že druhé alebo tretie miesto sa až tak nerátalo. Po prestupe do neďalekého Liptovského Mikuláša som počas dvoch rokov dokázal s mužstvom získať majstrovský titul v slovenskej lige. Nepodarilo sa nám však postúpiť do celoštátnej ligy. Moje výsledky si hneď všimol pán Kodaj z Dukly Trenčín. Dohodli sme sa na spolupráci. Musím povedať, že ma čakala veľmi náročná úloha. Víťazstvo vo federálnej lige vybojovali najmä tí hráči, ktorí sa po vzniku samostatného Slovenska stali dôležitou súčasťou reprezentácie. Boli to krásne časy. Nesmierna húževnatosť a disciplína boli základom úspechu. Bohužiaľ, toto mi dnes veľmi chýba predovšetkým na reprezentačnej úrovni.

• Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky ste sa stali prvým hlavným trénerom reprezentácie. Čo o tom vtedy rozhodlo?

Zrejme sa tak vedenie SZLH rozhodlo na základe mojich výsledkov v Poprade, Liptovskom Mikuláši, Trenčíne, Košiciach a Slovane. Mojou hlavnou úlohou bolo posunúť slovenský hokej tam, kam patrí. Musím povedať, že som mal aj šťastie na hráčov, ktorým patrí veľká vďaka za to, že sme sa dokázali prebojovať do najvyššej kategórie v čo najkratšom čase.

• Ako ste vnímali neprijemnú skutočnosť, keď slovenská hokejová reprezentácia bola zaradená do C kategórie majstrovstiev sveta?

Podľa vtedy platných predpisov IIHF sa nástupníckou reprezentáciou do nasledujúceho obdobia stala tá, ktorá disponovala vyšším percentuálnym podielom hráčov v predchádzajú-

Július ŠUPLER je slovenská trénerská hokejová legenda. Výrazne sa pričínal o vzostup slovenského hokeja v minulých rokoch a o svojich manažerských kvalitách presvedčil aj na trénerských angažmánach v zahraničí.

cich rokoch. V našom prípade to boli Česi. Bol to preto logický krok. Podľa pôvodného rozhodnutia IIHF sme mali hrať až v dέčku. Naši hokejoví funkcionári na čele s Jánom Mitošinkom diplomatickou cestou zapracovali, aby sa naša novovytvorená reprezentácia dostala o kategóriu vyššie a mohla zároveň zabojsovať o zimné Olympijské hry 1994 v nórskom Lillehammeri v kvalifikačnom turnaji v Sheffielde. Za to im patrí veľká vďaka. Ešte raz zopakujem, som veľmi rád, že sme sa dokázali prebojovať do najvyššej kategórie v čo najkratšom čase. Bolo to niečo úžasné. Entuziazmus prerastal v celom slovenskom národe. Prejavoval sa v nadšení hráčov. Vtedy sa mi nikdy nestalo, že by nejaký hráč len tak odmietol reprezentovať. Čakali nás veľmi ťažké zápasy s Ukrajinou, Kazachstanom, Bieloruskom a o rok neskôr v B kategórii s Lotyšskom. Naše úspechy prinášali obrovské nadšenie v slovenskom národe. Ľudia už vtedy chodili so slovenskými vlajkami a tešili sa z každého jedného úspechu. Na toto obdobie veľmi rád spomínam. Dnes je to všetko oveľa zložitejšie.

• Vďaka týmto úspechom nás hokejové mocnosti začali vnímať ako rovnocenného súpera. Súhlasíte?

Určite áno. Postúpiť medzi hokejovú elitu v čo najkratšom čase neuniklo pozornosti svetovej hokejovej verejnosti. Veľké meno sme si urobili aj na ZOH 1994 v nórskom Lillehammeri. Ako víťaz špeciálneho kvalifikačného turnaja v britskom Sheffielde sme dokázali vyhrať skupinu pred takými mužstvami, ako boli Kanada, Švédsko a USA. Nikto to nečakal. Dovolím si tvrdiť, že v prípade postupu do semifinále by slovenská reprezentácia s určitou výbojovosťou niektorú z medailí. Nešťastný gól v predĺžení v zápase s Ruskom nás, bohužiaľ, posunul do boja o piate miesto, v ktorom sme s Čechmi prehrali. Napriek tomu sme ako malý národ spravili veľký výsledok. Pred celým svetom sme museli dokazovať, čo už bolo dávno dané. Kvalita slovenského hokeja tu vždy bola. Postupne sa do NHL pripravovalo viac a viac slovenských hráčov. Vyvrcholením tohto procesu bolo pamätné a jediné víťazstvo na Majstrovstvách sveta v roku 2002 vo švédskom Göteborgu. Odvtedy kvalita slovenského hokeja postupne upadala.

• Určite tiež nebolo ľahké vytvoriť na „zelenej lúke“ inštitucionálnu zložku slovenského hokeja po vzniku samostatnej Slovenskej republiky...

Máte pravdu. V tom čase pracovať vo vznikajúcich štruktúrach slovenského hokeja bolo veľmi náročné. Všetkým patrí veľká vďaka. Vtedy v SZLH pracovalo približne šesť ľudí na čele s Jánom Mitošinkom, generálnym sekretárom Pavlom Mackom, Dušanom Pašekom, Ladislavom Okoličným a ďalšími. Keď si dnes predstavím, čo všetko museli zvládať, tak klobúk dolu.

• V roku 2006 ste sa stali po druhý raz hlavným trénerom reprezentácie. Práve počas vášho pôsobenia hralo Slovensko na MS 2008 v Kanade po prvýkrát o udržanie v najvyššej kategórii. Aké boli hlavné príčiny tohto neúspechu?

Odpoveď je veľmi jednoduchá. Štrnásť hráčov z NHL odmietlo reprezentovať. Bol to taký tichý štrajk proti mne. Tým, že neprišli na majstrovstvá sveta, neškodili len mne. V prvom rade sklamalí slovenský národ. Poviem to otvorene. Ak by vtedy neprišiel Ľubo Višňovský, tak vypadneme do bέčka. To isté sa stalo o pár rokov neskôr aj Zdenovi Cigerovi. Keď vám odmietnu najkvalitnejší hráči reprezentovať, tak to nie je celkom v norme a degraduje to úroveň našej kvality. Čo si o tom pomyslí svet? Poviem vám, čo povedal istý nemenovaný špičkový kanadský hráč NHL: „Keď štrnásť Slovákov odmietne prísť na majstrovstvá sveta, nemôžete hrať o medaily. Budete hrať o záchranu.“ To vravel pred majstrovstvami sveta. Ďalej povedal: „Keď nepríde nám Kanadanom pätnásť hráčov, nič sa nedeje. My máme ďalšie mužstvo, ktoré postavíme a bude hrať o medaily.“ Jeho slová hovoria za všetko. Nemôžeme sa predsa rovnať s takými krajinami, ako je Kanada alebo Rusko, ktoré disponujú so stotisíc hráčmi v juniorskem veku. Preto je dôležité, aby v budúcnosti špičkoví slovenskí hráči neodmietali reprezentovať. Ich kvality budú vždy pre nás neoceniteľným prínosom. To si však musia uvedomiť najmä oni sami.

• Ako asistent trénera ste s tímom Portland Winterhawks v rámci nižších zámorských juniorských súťaží v rokoch 1996 – 1998 získali niekoľko prestížnych oce-

není. Ako si osobne ceníte tento úspech?

Veľmi. Musím však povedať, že mnohí ľudia na Slovensku nemajú takmer nijaké informácie, čo je vôbec Canadian Hockey League (CHL). Je to druhá najvyššia zámorská súťaž po NHL a AHL. Skladá sa z troch skupín. Prvá skupina je kanadsko-americká Western Hockey League (WHL), v ktorej som pôsobil ja. Druhá skupina sa nazýva Quebec Major Junior Hockey League (QMJHL) z oblasti frankofónneho Quebecu. Posledná tretia skupina je Ontario Hockey League (OHL). Víťazi týchto troch skupín doplnení o hosťovské mužstvo hrajú medzi sebou o titul Canadian Hockey League (Memorial cup). Počas môjho pôsobenia v Portlande sme dva roky bojovali, aby sme sa tam dostali. Prvý rok sme vyhrali len divíziu v rámci Western Hockey League. O rok neskôr sme sa ako celkový víťaz Western Hockey League prebojovali na záverečný turnaj Canadian Hockey League, ktorý v tom čase organizoval miestny klub amerického mesta Spokane. Naš tím sa vtedy stal celkovým víťazom a získal Memorial Cup. V tom čase bol mojim zverencom aj Marián Hossa, ktorý ako líder tímu nazbieral v tejto sezóne vyše sto kanadských bodov. S Andrejom Podkonickým boli hlavnými ťahúňmi mužstva. Spolu s nimi sa ďalších osem hráčov na základe svojich výkonov posunulo až do NHL. Táto liga je preto veľmi oceňovaná. Sú to veľmi krásne spomienky. Pamätám si, ako na silvestrovský ligový zápas prišlo do miestnej portlandskej arény Rose Garden takmer dvadsaťtisíc divákov. Podobná atmosféra bola aj počas finálového turnaja. Vtedy nás prišlo do Spokane podporiť vyše desaťtisíc fanúšikov. Keď sme ako víťazi Canadian Hockey League pristáli v noci na letisku v Portlande, čakalo nás asi päťtisíc ľudí a spoločne s nami oslávil zisk titulu. Bolo to niečo úžasné. V zámorí si ľudia veľmi cenili juniorských hokejistov, pretože hrajú zadarmo a dajú do toho všetko, čo vedia, aby sa raz dostali do NHL. Bola to pre mňa obrovská skúsenosť, ktorú som ako tréner zúročil predovšetkým v KHL.

• Ako hľadáte na pôsobenie v ruskej KHL?

Vysoko si cením, že moju prácu v slovenskej reprezentácii ocenili nielen v zámorí, ale aj na ruskej pôde.

Ako prví ma v roku 2003 oslovili Bielorusi. V Dyname Minsk pôsobil ako prezident klubu vtedajší bieloruský minister vnútra, ktorý veľmi fandil slovenskému hokeju. Ja som v podstate Dynamo Minsk zakladal. Keď sme boli v novembri s obyčajnými a neskúsenými chalanmi na čele bieloruskej ligy, všimol si moju prácu Jurij Jakovlev z Lokomotivu Jaroslavl. Tam ma odporučil Vladimir Vújteck, za čo som mu dodnes veľmi vďačný. Neskôr som pôsobil v Diname Riga. Tam som sa dostal na základe odporúčania môjho bývalého zverenca zo Slovana Bratislava Normunda Sejejsa. Poznal moje metódy. Počas môjho päťročného pôsobenia sme dvakrát vyhrali lotyšský titul a po vstupe do KHL sme trikrát postúpili do vyradovacej fázy. Dokázali sme poraziť také mužstvá ako SKA Petrohrad alebo Dynamo Moskva na čele s trénerom Olegom Znarokom. Moje skúsenosti vedel oceňovať aj legendárny sovietsky hokejista a tréner Viktor Tichonov. Ako prezident CSKA Moskva sledoval zápasy s Dinanom Riga. Vždy prišiel za mnou a podal mi ruku. Aj to rozhodlo, že som neskôr ako tréner pôsobil v tomto moskovskom klube. Mojm posledným pôsobiskom v KHL bol ukrajinský Donbas Doneck, ktorému jediný bod chýbal k postupu do vyradovacej fázy. V nasledujúcej sezóne mi však už nepredžili zmluvu, a tak sa s mojou pôsobením v KHL skončilo...

• Ako vnímate súčasný stav slovenského hokeja?

Hlavou príčinou úbytku talentov na Slovensku je najmä zmena spoločenských pomerov. Ešte pred desiatimi rokmi sa k hokeju dostávali chlapi, ktorí absolútne nemali talent na akýkoľvek šport. Ich rodičia mali nereálne predstavy, že z nich raz budú hráči NHL. Tak prichádzali do mužstiev hráči, s ktorými sa ťažko pracuje a vychováva na akceptovateľnú úroveň. Našťastie, dnes už je to trošku iné. Musím však povedať, že veľmi neskoro na to všetko zareagoval riadiaci orgán SZLH. Peniaze sa hľadali ťažko. Staré toky financií sa prerušili a nové sa nevytvorili. Dnes je to už o niečo lepšie. Napriek tomu si myslím, že nie sú vynaložené tým správnym smerom. To už však je vec tých, ktorí sú dnes vo vedúcich funkciách. Naš návrat k svetovej špičke ešte nejaký čas potrvá. Musíme hľadať nové metódy, ktoré posunú talentovaných chlapcov na kvalitatívne vyššiu úroveň. Musia predovšetkým hrať so srdcom a s entuziazmom. Veľmi mi prekáža, ak chlapec päť minút po tréningu má v ruke telefón. Nikoho už nezaujíma, že je potrebné ešte popracovať na rozvoji iných pohybových zručností. Na rade sú páni tréneri. V súčasnosti nevidím takú intenzitu a kvalitu tréningového procesu, ako to bolo v minulosti. Nepozorujem ani napredovanie metodologického charakteru, čo a ako máme trénovať v danej vekovej kategórii. Naši zlatí chlapi sľúbili, že to budú robiť ináč. Verím, že sa toho raz dožijem. Budem očakávať od nich určité výsledky. No zatiaľ zmenu v metodike nevidím. Vidím však, ako desaťroční chlapi namiesto rozvoja techniky a herných zručností jednotlivca ťahajú pneumatiky. Ak toto zmeníme, ubehne ešte veľa času. Bude to veľmi dlhý proces. Tu treba veľmi veľa trpezlivosti, ale aj nadšenia. To mi dnes dosť chýba.

• Protiepidemiologické opatrenia vlády SR zasiahli kultúru aj šport? Čo si o tom myslíte?

Je to veľmi vážna situácia. V tomto prípade sa vláde nedá mnoho vyčítať. Musíme sa však rozprávať najmä o primeraných kompenzáciách zo strany štátu, a to nielen v športovej oblasti. Sme v ťažkých časoch. Veľmi obdivujem, že naše kluby ešte stále majú dostatok financií na platy svojich hráčov. Považujem za veľmi degradujúce hrať bez divákov. Musíme sa však s tým vyrovnávať. Verme, že pandémia čoskoro ustúpi a diváci budú môcť opäť zaplniť naše štadióny.

Boj o materinskú reč bol zároveň aj tvrdým zápasom o slovenskú štátnosť

Zápasy o jazyk vybojovali davy v uliciach

Stanislav BAJANÍK – Foto: archív SNN

Mnohí, ktorí pred tridsiatimi rokmi zdvihli hlavu a ruky v mene zápasov Matice slovenskej o slovenčinu ako úradný a štátny jazyk na celom území Slovenskej republiky, dnes už živo pôsobia v rozličných rozhodujúcich i matičných profesiách. Táto niť spája národ a matičiarov takmer tridsať rokov.

Súčasný stav slovenčiny na verejnosti je vážne urážaný svojvoľným stavom komunikácie, najmä v terminológii a v názvoch. Zákon o štátnom jazyku síce pamätá na prednosť slovenčiny pred inými jazykmi vo verejných prejavoch, mnohí to ignorujú a nikto ich nepostihuje, aj keď MK SR má v povinnosti tieto porušovania postihovať, ale nerobí to a prehrešky aj vyslovené fauly netrestá. Len jedna ukážka za všetky: v bratislavskom Starom Meste, keď žiadali prevádzky úľavu na nájomnom pre známe udalosti, sme sa dočítali, že z päťdesiatich siedmich prevádzok majú len tri (!) slovenský názov.

POD POKRIEVKOU

A tak je to po celom Slovensku. Nehovoriac o reklamnom smogu v jazykoch, ktorým mnohí nerozumejú. V Maďarsku, Rakúsku, Nemecku, Poľsku a inde je tento jazykový balast nemysliteľný. Aj také sú útoky na Zákon o štátnom jazyku (1990, 1995), tzv. matrikový a tabuľový zákon, kde sa svojvoľne prestalo ženské priezvisko prechýľovať a bežný človek povedzme pri mene Agnes Fedor nevie, či ide o ženu alebo muža.

Porušovanie gramatiky a morfológie denne sledujeme aj u tzv. hovorcov v súkromných, samosprávnych i štátnych službách, médiách a nikomu to v tomto štáte neprekáža. Naskytá sa otázka, čo s týmto stavom a kde sa to vlastne začalo. Prekladateľka Dobšinského rozprávok – desiatej najpredávanejšej knihy v Taliansku v roku 1995 – si stále píše aj na Apeninskom polostrove meno Očkayová!

RELEVANTNÉ VÝCHODISKÁ

Zápas Matice slovenskej a jej spriaznených subjektov, najmä Štúrovej spoločnosti, Koreňov – Kongresu slovenskej inteligencie, 61 rokov k slovenskej zvrchovanosti, Nezávislých ekonómov Slovenska, o nový jazykový poriadok sa zrodili, ako to premiérovi V. Mečiarovi povedal vtedajší predseda MS J. Markuš (25. 10. 1990), „zdola“.

Komárno, Nové Zámky, Šurany, Banská Bystrica Rimavská Sobota,

Nielen november 1989 takto davmi nadšených ľudí zaplnil Námestie SNP v Bratislave, ale aj všetky ďalšie rozhodujúce „bitky“ o Slovensko a slovenčinu sa odohrávali v centre slovenského hlavného mesta.

Lučenec, slovom slovenský juh a východ, dlhé roky totality pociťovali prekážky v úradnom i vo všeobecnom styku pri uplatňovaní slovenčiny. Svoje si vyhrala a vybrala najmä maďarčina, a to preto, že v „poločnom štáte“, kde žilo takmer päťstodevätstiat tisíc Maďarov a milión Slovákov, boli evidentné tlaky proti Slovákom. A aj sú v duchu tzv. proletárskeho internacionalizmu, na pozadí zlikvidovaných miestnych odborov MS na jazykovo zmiešaných územiach, a maďarská politická prevaha počas komunizmu a socializmu v samosprávnych, vo verejných, v školských, kultúrnych, štátnych službách (ani dnes to nie je výnimka). Všetko pokrýval Csemadok, ktorý pod rúskom kultúrnej organizácie suploval a riadil maďarskú asimilačnú politiku. Kým na slovenskom juhu sotva našli Slováka, ktorý by aspoň čiastočne neovládal maďarčinu, v opačnom prípade sú jasnozrivé ukážky o neznalosti slovenčiny a jej gramatiky dosiaľ. Pozri prejavy reprezentantov v politike, a nielen ich.

MATICA NA ČELE

Reakcie obnovených alebo založených miestnych odborov MS na slovenskom juhu a východe nenechali matičné orgány – Výbor MS, Predsedníctvo MS dlho v nečinnosti. Verejne podporili občianske hnutie Stretnutie Slovákov z južného Slovenska v Šuranoch, kde sa prvé reakcie zrodili už v marci 1990. Matica slovenská zakladala strediská, domy MS na slovenskom juhu: Komárno, Šurany, Nové Zámky a i., burcovala aj Bratislavou a celým Slovenskom. Zrodil sa projekt Sever pomáha juhu, Matičné autobusy, no ožili aj námestia. Október 1990 rozvinul pri príležitosti sto sedemdesiateho piateho výročia narodenia L. Štúra zápas MS o slovenčinu ako úradný a štátny jazyk na celom území Slovenska. Takmer osemdesiatpäťtisíc Slovákov sa 25. októbra

od Komárna po Michalovce, ale i pre celé Slovensko. K tomu MS založila unikátny projekt tzv. Stoly národnej dohody (1990 – 1992) – stretnutie relevantných parlamentných strán na jej pôde v Bratislave, kde sa otvárali politické diskusie na adresu štátneho jazyka, slovenských práv na juhu, práv národnostných menšín, slovenskej suverenity a štátnosti. Ojedinelým protestom proti štátnej politike namierenej proti matičným aktivitám sa stala prvá hladovka asi tridsiatich mladých ľudí na Námestí SNP v Bratislave, ako aj ďakovné bohoslužby za národné práva v Kostole Milosrdných bratov v Bratislave, organizované a organované autorom tohto príspevku.

CELOŠTÁTNE REFERENDUM

Východiskom na dosiahnutie cieľa ostávalo celoštátne refe-

Balkón historickej Slovenskej národnej rady na Župnom námestí v Bratislave bol svedkom mnohých prelomových udalostí – zápasov o demokratickú svojbytnosť nášho štátu i jej vyhlásenia.

1990 stretlo na Námestí SNP v Bratislave, ako aj pred slovenským parlamentom. O dva dni neskôr v rodisku L. Štúra Uhrovci okolo pätnásttisíc vlastencov. „S hlbokou úctou pociťujeme nadšenie a obetavosť robotníkov, mladých ľudí, študentov, ktorí podporili matičný návrh slovenského jazyka...“ reagoval Výbor MS okamžite po oboch Celonárodných zhromaždeniach v tom roku. To platilo nielen pre slovenský juh

referendum. Matica slovenská vydala pohľadnice Za tú našu slovenčinu a vrátilo sa jej cca okolo tristoštyridsaťtisíc podporných hlasov. Súčasne dostala hárky autentických podpisov od občanov, škôl, firiem, strán, verejnosti s vyše pätnásttisíc podpornými podpismi. Referendum národa za svoje práva parlament nevyhlásil, zápasy teda neutíchli. Organizovali sa Stretnutia v Šuranoch, Banskej Bystrici, Komárne, na Gemer,

v Honte, na východe, takmer po celom Slovensku. Problémom rezonovalo aj VZ MS v auguste 1990 v Martine. MS sa stala „poradcom“ ministrov, diplomatov, poskytovali sme vysvetlenia a stanoviská desiatkam zahraničných agentúr. Smutný ostal aj vtedajší prezident ČSFR V. Havel, Verejnosť proti násiliu a niektoré maďarské politické subjekty. MS však nepopustila. Argumentovala, navštevovala ministrov, parlament, ohlasovala svoje úsilia nielen slovenskému, ale i neslovenskému svetu. Absolvovali sme osem medzinárodných konferencií na témy jazykových práv a identity v zahraničí. Všetko s podporou práv národa – Nemecko, Rakúsko, Francúzsko, Taliansko

ZÁPAS O ŠTÁTNOŠŤ

Jazykový boj zrodil zápas Slovákov o svoju suverenitu a štátnosť. Suverenita slovenského jazyka suplovala vôľu národa po suverenity štátnej. MS získala nielen národný, ale i politický kredit a imperatív. Pustila sa do zápasov, aké ju sprevádzali najmä v roku 1968, ale normalizácia ich umlčala. Matica získala kredit veľkej časti slovenskej inteligencie, akademickej, kultúrnej, diplomatickej sféry. Mala členov v rozličných poradných orgánoch štátu i samospráv. Ohlásila Slovensko Európe a svetu ako predchádzajúca revolúcia 1989. Založila s podporou slovenského zahraničia nové kontakty s vplyvnými svetovými kabinetmi. Jej predstavitel'ov prijímali diplomati, politici, vedci, sociológovia a mnoho iných odborných profesií v Európe, USA a Kanade. Pokračovala v Celonárodných zhromaždeniach (1991 – 1993) za suverenitu a štátnosť, Stoloch národnej dohody a, samozrejme, v Šuriánskych stretnutiach. A nielen tam. Rápidne sa rozšírila sieť domov a oblastných pracovísk MS, nových miestnych odborov MS so šesťsto sedemdesiatimi tisícami členov a sympatizantov.

NA MARGO

Matica slovenská zažila po tridsiatich rokoch komplexnú generáčnú výmenu. Tlieskajúca mládež v roku 1990 dnes zastáva rozhodujúce matičné funkcie v jej orgánoch, ako aj v miestnych odboroch MS a domoch MS. Kontinuita získala a získava novú dynamiku.

Na tomto mieste chceme poďakovať všetkým, ktorí sa na matičných, takmer tridsaťročných zápasoch podieľali a podieľajú. Ale chce zvolať: nech Boh oslávi tých, ktorí sa zaslúžili, ale dnešných dní sa už nedožili.

Keď Pod Pereliskom potôčkom Tokajec tiekol krvavý prúd nevinných obetí

Tragické chvíle tokajickej masakry

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Počas druhej svetovej vojny obyvatelia obce Tokajec podporovali partizánske jednotky Čapajev, Požarskij a Majorov. Prelomenie frontu v rámci Karpatsko-duklianskej operácie už bolo na spadnutie, ale k rozhodujúcej bitke ešte nedošlo. Ôsmeho septembra 1944 síce sovietske vojská neďaleko od poľského Krosna prelomili nemeckú obrannú líniu a postúpili o dvanásť kilometrov, ale nemecká armáda dokázala do týchto priestorov rýchle presunúť vojská z iných úsekov frontu, zmenila pomer síl a boje v náročnom horskom teréne nadobudli zdĺhavý charakter. Pôvodný plán operácie preniknúť do hĺbky deväťdesiat až deväťdesiatpäť kilometrov nevyhádžal. V tejto situácii sa nemecké vojská rozhodli tvrdo zakročiť proti partizánom a obciam Ondavskej vrchoviny, ktoré im boli nápomocné. V nedeľu 19. novembra

1944 asi stočlenné nacistické komando pod velením rotmajstra Kumana obsadilo obec Tokajec. Prepad bol rýchly a nečakaný, vojaci chodili z domu do domu, brali mužov i neploletých chlapcov a sústreďovali ich v záhrade pri kostole. Vydali pritom rozkaz, aby sa obec pripravila na evakuáciu. Ženy zapriahali kone i kravičky a nakladali do vozov, čo mali. Do toho sa ozýval plač detí. Mužov fašisti zoradili do trojstupe a hnali ich za dedinu pozdĺž riečky Tokajec. Všetci si mysleli, že idú kopať zákopy. Eskortovaných potom na lúke Pod Pereliskom zastavili, dôstojník vytiahol papier a prečítal im, že za pomoc partizánom budú zastrelení. Nato vystrelmi z guľometov skolili tridsaťštyri mužov (trinásť boli z rodu Medvecovcov). Prežiť sa podarilo dvom z nich, ktorí zostali na zemi ťažko ranení – Michalovi Medvecovi a Andre-

jovi Stropkovskému. Obeti však nakoniec bolo tridsaťtri... Ivan Vorobel, syn zavraždeného Juraja, sa v tú tragickú nedeľu vyhol odvedeniu, podarilo sa mu ujsť k partizánom, ale vrátil sa do dediny, kde ho už čakali vojaci. Po zmasakrovaných Tokajčanoch ostalo sedemdesiatštyri sirôt a dvadsať vdov. Fašisti potom dedinu vydrancovali a zapálili. Zhorelo dvadsaťsedem domov a dvadsaťosem hospodárskych budov. Ostala len cerkev i jeden dom. Dvanásteho decembra 1944 prišli občania susedných Piskoroviec, aby zakopali obeť do spoločného hrobu na mieste tragédie. Po tom, čo sa vrátili občania obce z evakuácie, pribuzní požiadali o exhumáciu obetí a 4. apríla 1945 ich pochovali v obecnom cintoríne. O päť rokov neskôr, 19. novembra 1949, bola dokončená obnova obce. V roku 1959

pri príležitosti pätnásteho výročia tragédie bol na mieste zavraždenia obetí postavený kamenný pomník a na miestnom cintoríne pamätník obetiam. Autorom súsošia Návrat do vyvráženej obce bol sochár Fraňo Gibala.

Starostka obce Jana Medvecová nám priblížila súčasnú situáciu v obci. Žije v nej len deväťdesiatosem obyvateľov, čo je menej ako pred tokajickou tragédiou z roka 1944. Podobne ako návštevy pamätných miest v obci, aj keď ju teší, že ich v posledných rokoch pribúda. Čaká ich obnovené Múzeum tokajickej tragédie, neďaleký cintorín s pamätníkom, na oplotenie ktorého získala obec prostriedky, i samotné pietne miesto masakry Pod Pereliskom s pomníkom. Medzi návštevníkmi sú aj mnohí mladí, takže starostka sa nádeja, že na hrôzy vojny nezabúdajú.

Pamätník obetiam so súsoším Návrat do vyvráženej obce sochára Fraňo Gibala

Predstavujeme alternatívne politické systémy – stavovský štát – V. časť

Keď armáda a polícia nesmeli slúžiť politikom

Roman MICHELKO – Foto: archív

Snahy o nahradenie parlamentného systému sú staršieho dáta. Už tesne po prvej svetovej vojne, v čase povojnových kríz, kritické masy občanov prestali dôverovať parlamentnému systému a boli ochotné akceptovať jeho nahradenie niečím iným.

Najpopulárnejší alternatívny model spoločnosti v medzivojnovom období bol takzvaný korporatívny alebo stavovský štát. Jeho idea bola okrem iného založená na tom, že spoločnosť bude efektívnejšie riadená vtedy, ak škriepky medzi politickými stranami, ktorých sme dnes a denne svedkami, nahradí konštruktívna spolupráca, keď kormidlo pri riadení spoločnosti dostanú namiesto stranických sekretariátov najlepšie predstavitelia jednotlivých stavov.

■ KOLEKTÍVNA AUTORITA

Aby sme neboli príliš všeobecní, skúsime priblížiť program jednej zo strán, ktorá presadzovala stavovský štát v dvadsiatych a tridsiatych rokoch v Československu. Cieľom bolo vytvorenie národného stavovského štátu „s najvyššou kolektívnou autoritou, ktorá by riadila spoločnosť v najvyššom všeobecnom záujme“. Za hlavnú príčinu zla bol považovaný vysoko nemravný systém viazaných kandidátnych listín, v ktorých sa poslanci stávali rukojemníkmi a ktoré demoralizovali celý spoločenský život, následne korumpovali zákonodarné zbory a ovplyvňovali chod štátnej správy. Cieľom bolo vytvoriť systém, v ktorom by sa zákonodarný zbor skladal z odborníkov delegovaných jednotlivými stavmi – voľbou vnútri jednotlivých stavov.

Všetci ľudia mali byť rozdelení do štyroch stavov: poľnohospodári, robotníci, obchodníci a živnostníci a priemyselníci a duševne pracujúci. Do parlamentu mali voliť oprávnení voliči v rámci svojich stavov. Takto kreovaný hospodársko-stavovský parlament mal mať maximálne sto-päťdesiat členov. Senát mal mať maximálne šesťdesiat členov, z toho tretina mala byť priamo volená občanmi, tretinu mali tvoriť virilisti

Slovenský a český národ po rozpade Rakúsko-Uhorska prejavil vôľu žiť v spoločnom štáte ako rovný s rovným. V skutočnosti len alternatívne programy osamelých politických strán sa k rovnoprávnemu a spravodlivému usporiadaniu pomerov a vzťahov medzi Čechmi a Slovákmi približovali.

Podľa predstáv stúpcov stavovského štátu mali byť armáda a polícia výhradne používané na obranu štátu a ochranu občanov – na verejné ciele, a nesmeli byť zneužívané na parciálne politické ciele mocenských zoskupení.

z verejného života, teda rektori univerzít, čelní predstavitelia cirkví, krajskí prezidenti (šéfovia územných samospráv), šéfovia obchodných komôr a podobne, no a nakoniec tretina členov mala byť vymenovaná hlavou štátu (prezidentom) z najvýznamnejších osobností krajiny. Vládu malo tvoriť osem ministrov odborníkov,

ktorých by nominovali jednotlivé stavy. Zákonom by malo byť obmedzené kupovanie pôdy cudzincami, rovnaké obmedzenia by mali platiť aj pri priemyselných a hospodárskych objektoch. Až osemdesiat percent podnikov, ktoré boli v držbe cudzieho kapitálu, mali byť spätne vykúpené. Rovnako by mali byť zo

štátnej správy prepustení všetci cudzí štátni príslušníci, ak nebudú nenahraditeľní.

■ PRINCÍP RECIPROCITY

Menšinová politika mala byť založená na princípe reciprocitu. Deti a najbližší rodinní príslušníci politikov nesmeli zastávať štátne úrady, respektíve nesmeli pôsobiť v diplomacii. Ministri či aktívni politici mali za svoje činy, ale aj za činy svojich detí či manželiek ručiť celým svojím majetkom. Platy poslancov mali byť zrušené a nahradené diétami, ktoré by boli priamo úmerné skutočne odpracovanému času pri legislatívnej činnosti. Podpora krachujúcich podnikov či bánk z verejných zdrojov bola vylúčená.

Program venoval veľkú pozornosť postaveniu prezidenta: „Hlava štátu musí byť mimo akýchkoľvek vnútropolitických trení a rozporov, nesmie byť zaťahovaná do bahna záujmových skupín, prezident štátu by mal požívať všeobecnú úctu a mal by byť ku všetkým rovnako spravodlivý, nestranný. Prezident musí byť volený všetkými občanmi, nielen poslancou snemovňou.“

Podľa predstáv stúpcov stavovského štátu všetci verejní funkcionári by museli mať transparentné majetkové pomery. Armáda a polícia musia byť využívané výhradne na verejné ciele, nesmú byť zneužívané na politické ciele. Školstvo malo byť bezplatné, s osobitným zreteľom na talentovaných žiakov z chudobnejších pomerov, ktorým mali byť poskytované štipendiá. Zároveň sa dbalo na nastolenie absolútnej rovnosti medzi pohlaviami, s osobitným zreteľom na rovnaké odmeňovanie. Práca detí do štrnástich rokov mala byť zakázaná.

Okrem týchto bodov stavovský štát mal zabezpečiť právo každého

na slušnú prácu a dôstojnú odmenu za ňu, školské vzdelávanie malo byť vo vlasteneckom duchu, absolútnou samozrejmosťou mala byť nezávislosť súdov, nemocenské a dôchodkové poistenie, ktoré však malo mať verejný charakter, aby sa eliminovali vysoké straty systému astronomickými odmenami manažmentu a vlastníkov týchto poisťovní. Samospráva mala byť depolitizovaná, okresy a obce mali spravovať najkvalifikovanejšie osoby bez ohľadu na politickú príslušnosť. Národné hospodárstvo malo byť budované na princípe sebastačnosti, priemysel so zbytočnou nadvýrobou mal byť redukovaný a, naopak, mali byť podporované tie odvetvia, v ktorých štát nedosahoval sebastačnosti.

■ MRAVNÝ ZISK

Cieľom spoločnosti bolo dosiahnuť rovnováhu medzi výrobou a spotrebou, čo však vyžadovalo aj zdokonalenie distribúcie tovarov a subdodávok. Regulovaný mal byť tiež pomer zisku a predajnej ceny produktov, čo malo byť dosiahnuté prijatím právnej normy, ktorá by určila „mravnú mieru zisku pre producentov tak, aby na chamtivosť producentov v konečnom dôsledku nedoplácali koneční spotrebiteľia.“

Dnes takmer dvadsaťpäť rokov po publikovaní Fukuyamovej eseje je asi každému jasné, že liberálna demokracia nie je ten jediný a dokonalý systém, ku ktorému speje vývoj globálnej spoločnosti. Naopak, ukázalo sa – séria zlyhaní pri násilnom presadzovaní tohto systému –, že v niektorých oblastiach sveta pôsobí ako kultúrno-spoločenský cudzorodý prvok a je spoločnosťou ako taký odmietnutý.

Ukazuje sa však, že aj vo svojej kolíske, teda v transatlantickom priestore, zažíva liberálna demokracia krízu. Čím ďalej, tým viac sa potvrdzuje, že nie je schopná riešiť akútne problémy spoločnosti, že moc je čoraz viac vzdialená a odcudzená od svojho prameňa, teda od občanov. Aj preto v najbližších rokoch a desaťročiach môžeme očakávať vážne diskusie o novom modeli spoločnosti, ktorý liberálnu demokraciu buď radikálne transformuje (islandský či švajčiarsky model polopriamej demokracie), alebo nahradí.

Občania pravdepodobne pripomienky k projektu obnovy nepošlú Vláda naďalej zadlžuje Slovensko

Štefan SAMSON – Foto: zdroj MF SR

Dokument pod názvom Moderné a úspešné Slovensko uverejnilo nie tak dávno Ministerstvo financií SR, aby s ním oboznámilo verejnosť. Minister financií Heger by bol rád, keby sa občania s dokumentom nielen oboznámili, ale aj k nemu zaujali stanovisko a svojimi pripomienkami, ak majú k nemu čo-to povedať, sa k nemu vyjadrili a doplnili ho. Uverejnený dokument je takto materiálom predloženým na verejnú diskusiu s dobrým úmyslom zapojiť občanov do reformných úloh, ktoré čakajú Slovensko.

Dokument je rozsahom pomerne veľký, má stodevätšesť strán. Zámerom jeho zverejnenia je informovať verejnosť o cieľoch, nástrojoch a opatreniach, ktoré posunú Slovensko dopredu. Hlavným jeho cieľom a v ňom uvádzaných reformných opatreniach je posunúť krajinu v tvorbe hrubého domáceho produktu na obyvateľa, príjmu a blahobytu; ľudí bližšie k priemeru EÚ a vyspelým ekonomikám. Dokument je vlastne zásobníkom reforiem tohto posunu. Je súčasťou Národného integrovaného reformného plánu SR.

■ POTREBNÉ REFORMY

Dokument vízie Moderné a úspešné Slovensko vychádza z očakávaných svetových demografických, technologických, klimatických a geopolitických zmien a ich smerovania. Charakterizuje našu súčasnú makroekonomiku a jej predpokladaný vývoj vo vzťahu k Európskej únii. Vychádzajúc z nich, na ich základe formuluje

potrebné reformy v oblastiach fiškálnej politiky, zelenej ekonomiky, trhu práce a sociálnej udržateľnosti, vzdelávania, vedy, výskumu a inovácií, zdravia, verejných inštitúcií, regulácií a digitalizácie. Pre každú uvedenú oblasť sú opísané priority.

Rozhodujúca je fiškálna politika. Od nej, od vyvážených a efektívne uskutočňovaných fiškálnych politik závisí naplnenie priorít vo všetkých oblastiach v spoločnosti. Dokument Moderné a úspešné Slovensko oprávnené a iste správne zdôrazňuje potrebnú udržateľnosť verejných financií, deficitu štátneho rozpočtu a štátneho dlhu. Už dnes však vieme, a vláda to dáva jasne najavo, že pandémia koronavírusu COVID-19 a opatrenia spojené s ňou a potom obnova ekonomiky po nej do značnej miery ovplyvnia nakladanie s verejnými financiami.

Vláda najmä v spojitosti s pandémiou si už schválila na tento rok zvýšenie štátneho rozpočtu takmer o deväť miliárd eur, čím zvýšila aj

jeho deficit a dlh štátu. Má a bude mať k dispozícii aj finančné prostriedky z Fondu obnovy Európskej únie. Je na nej, ako tieto prostriedky rozumne, účelne a efektívne využije. Hodnotiť dnes vládu za jej konanie a nakladanie s verejnými zdrojmi je priskoro.

■ PRÍLIŠNÁ VŠEOBECNOSŤ

Už rozsiahlosť predloženého dokumentu vzbudzuje určitú nechuť dať sa do jeho čítania. Ťažko preto očakávať, že aj tí občania, ktorí by radi poznali predstavu súčasnej vládnej koalície, ako má vyzerať moderné a úspešné Slovensko, si ho prečítajú a pošlú k nemu pripomienky. Tí, ktorí sa predsa len budú chcieť vyjadriť k predostrenej predstave o budúcnosti Slovenska, budú mať tiež problém. Ten je v tom, že uvedený dokument je len predstavou, môžeme povedať určitou víziou, bez špecifikácie a detailnejšej konkretizácie, potrebnej na posúdenie a opodstatnenosť dať zmysluplné pripomienky. Je sice

MODERNÉ A ÚSPEŠNÉ SLOVENSKO

Hegerov „reformný šlabikár“ Moderné a úspešné Slovensko má – diplomaticky povedané – až školácku grafickú úpravu, ale odborníci mu vyčítajú, že popri sústredení na formálne stránky veľa použiteľného obsahu neposkytuje.

pravda, že daná predstava obsahuje aj zosumarizovanie hlavných problémov, ktoré by Slovensko malo riešiť, no aj tie sú uvádzané len vo zovšeobecnenej podobe.

■ PROGRAM REFORIEM

Forma, v akej je predložený dokument verejnosti, by sa dala ospravedlniť vtedy, keby nasledujúci materiál, ktorý ho dopĺňa a má názov Národný program reforiem SR 2020, bol konkrétny a jasne cieleň. No aj ten je len poväčšine vo všeobecnej podobe. Takže očakávať väčší záujem verejnosti o tento dokument, diskusiu a pripomienky

je podľa nášho názoru málo reálne. Väčší záujem verejnosti, hlbšiu diskusiu k problémom súčasnosti, úlohám a potrebám budúcnosti našej ekonomiky a spoločnosti možno očakávať k Plánu fondu obnovy. Ten vláda pripravuje a mal by obsahovať plán konkrétnych reforiem pre jednotlivé oblasti nášho hospodárskeho a spoločenského života. Mal by čo možno najpresnejšie definovať každú reformnú úlohu s jej materiálno a finančným zabezpečením a s určením jej časového plnenia.

Jeho súčasťou by sa stali aj vybrané reformné úlohy z dokumentu Moderné a úspešné Slovensko.

Novembrové číslo Slovenských pohľadov aj s analýzou románu Bystríka Šikulu To najkvalitnejšie v literatúre doma i vo svete

Radoslav ŽGRADA

Analýzu románu Bystríka Šikulu Kvet medzi priepasťami od Dalimíra Hajka, pripomenutie výročia iniciatívy Šesťdesiatjeden krokov k slovenskej identite od Mariána Tkáča, kritiku Jozefa Čertíka, analýzu moderných problémov vzdelávania od Miroslava Tumu. To všetko a mnoho iného môžete nájsť v svojich obľúbených Slovenských pohľadoch, ktorých ďalšie, novembrové číslo práve prichádza na pulty predajní.

Ako periodikum s vyše storočnou históriou, siahajúcou až do čias Jozef Miloslav Hurbana, ktorý začal s ich vydávaním, aj tentoraz prinášajú Pohľady to najkvalitnejšie z domácej aj zo zahraničnej literatúry. O úvodník sa v novembrovom čísle postaral dlhoročný prispievateľ Dalimír Hajko svojou úvahou o dôstojnosti vo verejnej sfére. Číslo prináša básnické ukážky od Emila Boleslava Lukáča s pridaným komentárom od Jána Švantnera a Teofila Klasy pod názvom Kvadratura kruhu.

■ KVET Z PERFECTU

Viera Benková sa zamyslí nad dnešnou neštandardnou realitou v príspevku Autor v čase izolácie. Milan Zelinka prináša ukážku troch svojich krátkych poviedok z mladosti a Ján Tazberík príspevok pod názvom Tom Sawyer v záhrade. Ján Švantner podrobil nemilosrdnej kritike Evu Urbanovú. Luba Šajdová sa v svojej pravidelnej rubrike pohovára netradične s viacerými nežijúcimi autormi vo Fiktívnych rozhovoroch. Ján Bábik pri stom výročí úmrtia Tichomíra Milkinu nám predstaví jeho doteraz neznáme erotické verše napísané pred vstu-

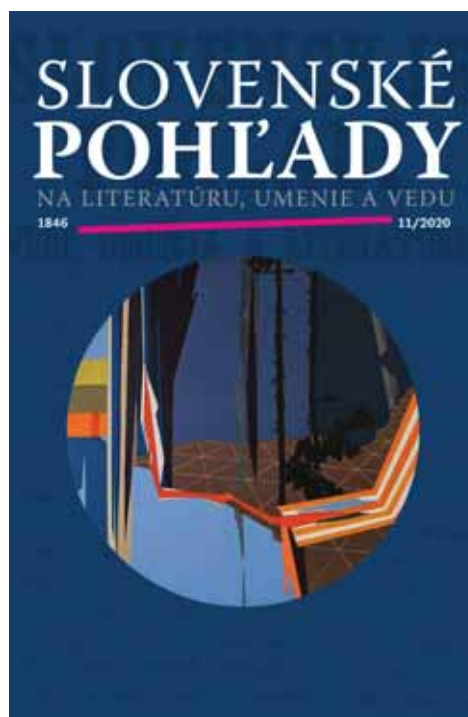
pom do pastoračnej služby. Jozef Čertík sa vyjadril na stránkach Pohľadov k brožúre Valéra Mikulu Socialistický realizmus – texty a interpretácie. Katarína Sedláková preložila krátku ukážku prózy Poniženie od D. Beneva. Miroslav Tuma opäť analyzuje doliehajúce zmeny na vzdelávanie v rovnomennom príspevku, naznačuje riešenia a smery ďalšieho vývoja. Dalimír Hajko hlbšie rozoberie román Bystríka Šikulu Kvet medzi priepasťami, ktorý prednedávnom vydalo vydavateľstvo Perfect.

■ TRIDSAŤROČNÁ INICIATIVA

Marián Tkáč nám pri príležitosti tridsiateho výročia pripomenie iniciatívu Šesťdesiatjeden krokov k slovenskej identite, ktorá ako prvá nasmerovala Slovensko na cestu k vlastnej samostatnosti. Jaroslav Chovanec nás zavedie do problematiky územnej samosprávy ako základného prvku demokratického práveho štátu.

Rubriky Sedem viet o siedmich knihách sa v novembrovom čísle zhostil Dalimír Hajko. Slovenské pohľady tradične prinášajú recenzie viacerých domácich aj zahraničných autorov (R. Jurík: Valaská balada,

M. Bielik a K. Koláriková (eds): Dunaj Dunaj... Antológia slovenskej poézie o Dunaji, J. Čomaj: Zločin po slovensky, M. Bielik: Čas večne prítomný. Verše), pravidelné rubriky od Gustáva Murína Laboratórium, od Miloša Ferka Literárny antikvariát – píše o britskom autorovi írského pôvodu z obdobia romantizmu Thomasovi Moorovi, ako aj nahliadnutie do literárnej tvorby v Čechách v rubrike Spoznať Moravu od slavistu prof. Iva Pospíšila. Jana Pivovarníková tradične podáva správu z výstav. V zápisníku si pripomenieme viaceré jesenné udalosti organizované či spoluorganizované Maticou slovenskou. Peter Cabada nám priblíži tohtoročnú Slovesnú jar, netradične konanú koncom septembra, Radoslav Žgrada odhalenie busty Andreja Hlinku v Košiciach a Štefan Haviar odhalenie ďalšieho prírastku do aleje pamätných búst v Parku sv. Cyrila a Metoda pri sídelnej budove Matice slovenskej v Martine v podobe Jozefa Škul-tého. Rozlúčime sa so sociológom Ľudovítom Šrámkom z pera Ľubora Hallona, ako aj s výtvarníčkou Boženou Plochánovou, ktorá ilustrovala množstvo detských kníh či humoristických časopisov. K nedo-

žitej osemdesiatke zaspomína na interdisciplinárnu osobnosť Miloša Kovačku Peter Cabada a k nedožitej deväťdesiatke medzinárodne uznávaného lekára, urológa Juraja Payera Michal Valent. Milan Lečan nás zabaví vo svojej Lechárni. Číslo tradične uzatvára rubrika od Štefana Haviara Pripomíname si.

■ PRÍLOHA POHLADY.SK

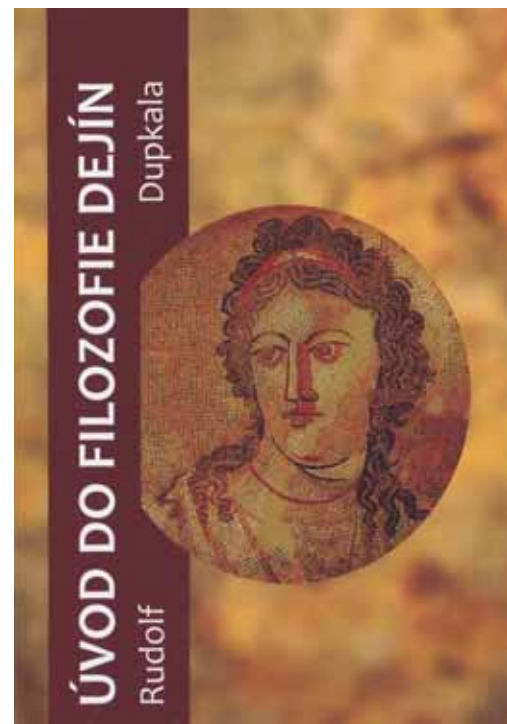
Výtvarný sprievod čísla je vytvorený z diel a prác mladej slovenskej autorky Simony Štulerovej. Študovala na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach. Mala viacero samostatných výstav (Tre-

bišov, Budapešť, Košice, Miškolc) a väčšie množstvo skupinových výstav. Výtvarný program Simony Štulerovej už dlhobojšie vychádza z konfrontácie premien súčasnej krajiny pod vplyvom civilizačných zásahov. Na vyjadrenie tohto pocitu využíva popri geometrických formách výšivkové vzorce, ktoré uplatňuje ako vizuálny odkaz tradičnej, ľudovej formy, objavujúcej sa v náznakoch, niekedy vo väčších celkoch, ktoré nadobúdajú podobu syntetickej štruktúry. Od apríla vychádza v Slovenských pohľadoch príloha Pohľady.sk, ktorá dáva priestor mladým autorom. Uvedie nás do nej Goran Lenčo s Novembrovou rapsódiou. V prílohe sa môžete tešiť na báseň od poetky vystupujúcej pod pseudonymom Neullior Aeternum, rozhovor Tatiany Piliarovovej s víťazkou literárnej súťaže Poviedka 2019 Dominikou Moravčíkovou či príspevok od Evy Čulenovej Masky. Úryvkom zo svojej prózy sa predstaví Lenka Želonková – Holuby hniezdia na stožiaroch. Na záver sa Lucia Rakúsová pohovára s operným spevákom Maksymom Kutsenkom pôsobiacim v Štátnom divadle v Košiciach. Nechýba recenzia, tentoraz na knihu od Márie Bilej Ženy, ktoré čakajú. Výtvarný sprievod prílohy je tvorený ukážkami prác Ernesta Špitza.

Rudolf DUPKALA, Úvod do filozofie dejín. Vydavateľstvo Expres Print, Prešov

Uvažovanie nad zmyslom dejín...

KNÍHA TÝŽDŇA

Kam spejú dejiny? Čo sú dejiny? Existuje veda o dejinách? Ak existuje veda o dejinách (historiografia), ako sa táto veda odlišuje od filozofie dejín? Akú úlohu majú v dejinách národy? To všetko sú závažné otázky, ktoré si kladli myslitelia po celé stáročia.

Odpovede na tieto otázky ponúka už tretie vydanie knihy Úvod do filozofie dejín, ktorá vychádza s novým dizajnom a aktualizovaným obsahom. Profesor Rudolf Dupkala, pedagóg s tridsaťročnou praxou, sa téme dlhodobo aktívne venuje. Kniha Úvod do filozofie dejín je písaná chronologicky, preto by ju bolo možné označiť aj ako úvod do dejín filozofie dejín. V trinástich kapitolách ide autor do hĺbky – až k podstate základných filozofických koncepcií od prvých starovekých predstáv o dejinách cez antiku, stredovek, renesanciu, osvietenstvo, romantizmus až k novokantovstvu, historiografickým koncepciám, eschatologickému variantu dejín, recentizmu či hermeneutike. Autorov presah filozofovania o dejinách sa dotýka nielen filozofie, ale aj kulturológie a religionistiky. Kniha nevynecháva z dejín filozofovania o dejinách nikoho podstatného. Rovnaký priestor tu dostávajú Hegel, Marx, Nietzsche, Berdjajev, Rickert, Toynbee, ako aj slovenskí národní myslitelia ako Šafárik, Kollár či Štúr, ktorých filozofický odkaz ako jeden z mála slovenských filozofov vyzdvihuje.

Smutným faktom je, že napriek tretiemu vydaniu knihu nemožno kúpiť. Okrem knihy Fantóm imigrácie (Expres Print, Prešov 2018) sú knihy profesora Dupkaly prakticky nezohľaditeľné a nepredajné a možno ich dostať iba v knižniciach, antikvariátoch či priamo od autora, ako to už v akademickom prostredí býva. Na záver dobrá správa – autor pripravuje elektronické publikovanie vydania tejto knihy, takže sa napokon predsa len bude môcť dostať k širšej verejnosti.

Lukáš PERNÝ

MEDIAĽÓN

Pre mnoho ľudí, ktorí majú dnes okolo päťdesiat a viac, bol rok 1989 prelomový. Ich pôvodne jasne nalinkované životné osudy náhlym a zásadným spôsobom zmenila revolúcia. To bol aj prípad akademického maliara Viliama HORNÁČKA. Iniciačnou v jeho prípade bola spúňná a arogantná debata vo Federálnom zhromaždení o názve republiky, ktorá neskôr vošla do dejín pod názvom „pomlčková vojna“, keď sa naplno demonštroval „velkočeský“ šovinizmus.

V. HORNÁČEK sedemdesiatročný

V marci 1990 spolu so skupinou umelcov a intelektuálov založil spoločnosť slovenskej inteligencie Korene. Tým sa začala druhá a v istom zmysle aj zásadná etapa v jeho živote. Korene vstúpili do revolučnej doby, keď sa na celú generáciu dopredu rozhodovalo o ďalšom osude slovenského národa. A treba zdôrazniť, že práve Korene boli tým, čo dnes nazývame trendsetterom, teda v národnodemancipačnom procese udávali trendy. Všetky zásadné iniciatívy, ktoré nakoniec viedli k získaniu samostatnosti, „sa upiekli“ v Hornáčkovom ateliéri na Benediktínskej ulici. Tam vznikla aj iniciatíva za Zvrchované Slovensko, ktorá bola slávnostne ohlásená 11. septembra 1991. Viliamovi Hornáčkovi sa vtedy podarilo pre túto platformu získať široké spektrum osobností, ktoré boli v tom čase na vrchole svojich tvorivých síl a ich mienkotvornosť bola taká, že politici taketo iniciatívy nemohli ignorovať. Dá sa povedať, že v tom čase sa intelektuálny software našej samostatnosti tvoril práve v Koreňoch. A smelo môžeme konštatovať, že najmä vďaka Koreňom a ich predsedovi Viliamovi Hornáčkovi sme sa prvého januára 1993 dožili samostatnej Slovenskej republiky.

V rokoch 1994 – 1998 potom Viliam Hornáček pôsobil ako poslanec v poslaneckom klube HZDS a ako podpredseda Výboru NR SR pre kultúru a médiá. Bohužiaľ, takmer nikto nie je doma prorokom. Korene a slovenská národná orientovaná inteligencia vyhrali vojnu, teda dosiahnutie samostatnosti, ale, zdá sa, že prehráva mier. V roku 1998 Viliam Hornáček odišiel z aktívnej politiky, ale stále ostáva vo verejnom priestore. Je za ním množstvo vyhlásení, každoročných výročných konferencií, zborníkov a nespočetné množstvo ďalších aktivít.

Roman MICHELKO

HUMORESKA

Slovenčina moja, krásne ty zvuky máš, napísal Viliam Paulíny-Tóth. Ach, ako sladko a zvučne znie slovičko lebo. Lebo, vyslované tvrdým trnavským i mäkkým horehronským akcentom. V poslednom čase azda najpoužívanejšia spojka. V najrozličnejších spojeniach. Futbalový tím reprezentujúci Slovensko, vrhajúci sa na kolena pred zápasom. Akože na podporu akéhosi hnutia, ktoré je charakteristické najmä kriminálnymi žvľami pustošiacimi obchody a obytné štvrte v USA. Zdôvodnenie: Lebo UEFA? Skôr poklonkovanie a nedostatok sebaúcty. Radšej keby si zobrali príklad z ruského pilota F1 Danila Kvjata: „V Rusku pokľakneme

iba pred vlajkou, vlastou a Bohom.“ Alebo držali v rukách tabuľky – Jozef Chovanec Life Matter. Aj keď nehrali s Belgickom. Potrebovali lacnú reklamu podľa „moderných“ liberál-

jica britský princ Harry s černoškou manželkou Meghan jej osobne zavolali. Štyridsať minút si s ňou pohovorili o ohavnom rasizme vo svete. Sú ukončilo vyšetrovanie FBI. Slečna

častejšie nahradzuje podstatné meno diletantizmus, ľubozvučnou slovenčinou neodbornosť. Na každom fronte. Tiežodborníci na všetko na sociálnych sieťach spolu so svojimi obdi-

bo. Chvalabohu, v relatívne pokojných sprostredovaných krajinách. Opatrenia na udržanie verejného zdravia by nemali vyhlásovať hocičo a hocijako, ako sa u nás stalo zvykom. Cez sociálne siete alebo v televíznych šotoch. Vyhlásenia a zákazy formou cisárskych dekrétov s ľahkou spúšťou pri ich vydávaní, bez opory v ústave a zákonoch. Trvalo pol roka, kým sa spamätala a zareagovala aspoňkuratúra. A hľa, zrazu sa prišlo na to, že cisár bol nahý. Do príchodu druhej vlny nikto nechcel počúvať odborníkov z oblasti medicíny a práva, ktorí poukazovali na nezákonnosť a nezmysly. Lebo korona. Tešme sa na tretiu vlnu kovidu. Lebo z prvej ani z druhej vlny sme sa akosi zvlášť nepočuli.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Muzikanti nenahradia chirurgov pri operácii mozgu

ných scenárov? Kam vedie politika v športe, dostatočne ukázali olympijské hry v Berlíne v roku 1936.

Chlapci futbalisti si robili reklamu, akú si urobila aj osemnásťročná mulatka Althea Bernsteinová vo Wisconsin, USA. Túto akože z rasových príčin akože prepadli štyria belosi. Hneď po podaní oznámenia na polícii sa z nej stala hviezda televíznych a rozhlasových relácií. Populárna dvo-

Althea zabudla na existenciu kamier, ktorými je tento náš svet prešpikovaná. Milá slečna sa nakoniec priznala, že vzrušujúcu historku si vymyslela. Déja vu nitrianskeho príbehu istej Hedvivy z roka 2006. Táto milá slečna sa nepri-znala. Dobré zvolené miesto činu, bez kamier...

Lebo predošlá vláda, lebo ne zodpovední občania, lebo zlé počasie, lebo koronavírus. Spojka lebo stále

vovatelmi sú tou menej škodnou, často sebazničujúcou skupinou. Horšie pre širokú verejnosť sú politické nominácie bez ohľadu na neodbornosť vyvoleného. Alebo odbornosť v úplne inom smere. Keď sa k tomu pripojí nezdravé sebavedomie dotčného, hotové nešťastie. Vynikajúce sláčikové kvarteto ťažko nahradí tím chirurgov pri operácii mozgu. Účinkovanie herečky tu už tiež

Stál pri základoch nášho kresťanstva, kultúry a politickej svojbytnosti

Slovenský apoštolský kráľ Rastislav

Václav KOCIAN – Foto: (se)

„Chváliť nám treba slávnych mužov, našich otcov, ako nasledovali po sebe.“ Týmto slovom sa začína prvé čítanie na slávnosť sv. Cyrila a sv. Metoda, našich patrónov a apoštolov. Ale nemali by sme zabúdať ani na muža, bez ktorého by sme ich nemali, na slovenského apoštolského kráľa Rastislava či Rastica. On bol panovníkom ríše Slovanov, v starých dokumentoch známej ako Morava; v súčasnosti najčastejšie ako Veľká Morava. Jej hlavné mesto Devín totiž ležalo pri ústí rieky Moravy do Dunaja. Rastislav pozval sv. Cyrila a Metoda a pripravil i sprezdal ich misiu k našim predkom Slovanom, starým Slovákom. Pomohol im tak položiť hlbšie základy kresťanstva, kultúry a politickej svojbytnosti.

Podobne, v rovnakom duchu, slovenskí cyrilo-metodskí učenici pomáhali aj ostatným slovanským národom pri ich kresťanskom duchovnom, kultúrnom a štátotvornom zrode. Najpravdepodobnejším rokom Rastislavovho narodenia je rok 820 (porov. Pútnik svätovojevodský 2020, str. 33). Od toho času uplynulo tisícročné rokov. A tisícstopäťdesiat rokov od jeho mučenia, ktoré pretrpel v roku 870. Aj preto publikujeme túto črtu.

■ Z MOJMÍROVSKÉHO RODU

Rastislav pochádzal z mojmirovského kniežacieho rodu, ktorý prijal kresťanstvo v prvej vlne franských misií začiatkom 9. storočia. Bol synovcom kniežaťa Mojmir I. (pozri Fuldske anály – FA k r. 846). Pri krste dostal meno Rastic, a tak sa mu stal patrónom pomocník sv. Pavla – svätý Krescent – slovensky Rastic, Rastislav, a nie Rostislav, ako ho neskôr nazvali Česi.

Podľa jazykovedca Jána Stanislava meno Rastic má typické črty stredoslovenského jazyka, a preto etnicky bol Rastislav určite Slovak. Aj všetci moravskí Sloveni, teda aj tí na súčasnej Morave, boli v 9. storočí Slováci. Profesor Milan Stanislav Ďurica 29. októbra 2012 uverejnil článok v matičnom týždenníku SNN stať Rastic – Prvá významná slovenská politická osobnosť a štátnik. V ňom poukázal aj na to, že meno Rastic sa v starých dokumentoch vyskytuje tridsaťjedenkrát, štvornásobne častejšie ako meno Rastislav (osemkrát). Ale v Cividalskom evanjeliári a v bule pápeža Hadriána II. Sláva Bohu na výsostiach je jeho meno uvedené v oficiálnejšej či slávnejšej forme Rastislav (porov. Život Metodov – ŽM VIII). Meno Rastic označuje šľachtetného človeka, ktorý „rastie“ a pričiuje sa o rast dobra v sebe i vo svojom okolí, človeka konštruktívneho v smere dobra, pravdy a jednoty, a nie deštruktívneho. To si Rastislav určite uvedomoval a svojim životom a skutkami to aj potvrdil.

■ SÍDELNÝ DEVÍN

Rastislav v mládežníckom veku dostal dobré vzdelanie a získal užitočné skúsenosti, pravdepodobne v benediktínskej kláštornej škole pre synov kniežat a šľachty pri jazere Chimsee v Bavorsku a pri mŕtvojom pobyte na dvore východofranského kráľa Ľudovíta Nemca. Tak si môžeme vysvetliť, že po smrti alebo zosadení Mojmir I. v roku 846 kráľ Ľudovít Nemec ustanovil práve jeho synovca Rastislava za nástupcu, za hlavného kniežaťa.

Rastislav túžil celou usľachtilosťou svojej duše zabezpečiť život svojho ľudu v mieri a v bezpečí. Ale keď videl úsilie východných Frankov prehlbovať vazalskú podriadenosť na nich, začal upevňovať obranyschopnosť svojej ríše, najmä svojho hlavného mesta Devína a jeho súmestia Bratislavy a okolitých hradísk. Z devínskeho hradiska premysleným systémom hradieb, valov a zátarás vytvoril neporovnateľnú, nedobytnú pevnosť, od ktorej musel v roku 855, istotne veľmi sklamaný, odísť aj kráľ Ľudovít Nemec (porov FA k r. 855). Takmer všetci kronikári odvtedy začali dávať Rastislavovi titul rex – kráľ.

Rastislav s pomocou Božou však jasne rozpoznal, že nestačí stavať blaho ľudu a upevňovať jeho štátnosť len na politických výpočtoch, vojenskej moci a bohatstve. Uvedomil si, že treba sa držať slov Pána Ježiša: „Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho

RASTISLAV – monumentálne dielo akademickej sochárky Ludmily CVENGRŔOŠOVEJ v Devíne – na mieste, kde má najväčšie dejinné opodstatnenie.

spravodlivosť a toto všetko dostanete navyše“ (Mt 6, 33).

Preto sa slovenský panovník usiloval lepšie zabezpečiť najmä misie a duchovnú správu. Tú totiž mali v rukách franskí biskupi a misionári, ktorí podporovali franskú rozpinavosť a nadvládu nad Slovanmi a ani dobre nerozumeli nášmu ľudu, jeho povaha a reči. Preto chcel získať misionárov na čele s biskupom hovoriacim po slovensky. Pápež Mikuláš I. takých nemal, ale dal súhlas obrátiť sa na Carihrad, na zbožného cisára Michala, kde – ako bol už Rastislav informovaný – mali vynikajúceho misionára, biskupa Konštantína Filozofa zo Solúna, v ktorom „všetci Solúňania hovoria dobre slovansky“ (Život Metodov V).

■ POSOLSTVO DO BYZANCIE

O širokom politickom a kultúrnom rozhlade Rastica svedčí biskup Gauderich vo svojom spise, dnes známom ako Rímska legenda: „Keď sa Rastislav, moravské knieža, dozvedel, čo vykonal (Filozof) v kraji Kozárov, podnietený starostou o svoj národ vyslal poslov k spomínanému cisárovi...“

V Živote Konštantína XIV. a v Živote Metodov V sa o tom posolstve píše ešte podrobnejšie: „Rastislav, moravské knieža, dostanúc od Boha vnuknutie, poradil sa so svojimi kniežatami a s Moravanmi a vyslal posolstvo k cisárovi Michalovi, hovoriac: Náš ľud pohanstvo odvrhol a kresťanského zákona sa drží. A prišli k nám kresťanskí učители mnohí z Vlách i Grécka i Nemiec. A učia nás rozlične. My Sloveni sme prostý ľud. Preto potrebujeme takého učiteľa, čo by nám v našej reči vysvetlil pravú vieru kresťanskú, naučil nás jej pravdu a vysvetlil jej zmysel. Aby aj iné kraje, keď to uvidia, nás napodobnili.“

A tak, dobrý vládca, poslali nám takého muža, biskupa a učiteľa, ktorý by nás upravil k všetkej spravodlivosti. Lebo od vás na všetky strany vždy dobrý zákon vychádza.“

Rastislav teda „dostal od Boha vnuknutie“, a to je najlepší začiatok skvelého diela! Zo samotného posolstva sa dá vyčítať, že Rastislavovi a jeho kniežacej rade išlo nielen o pre-

híbenie viery, ale aj o založenie školstva a zákonodarstva v reči Slovanov – v slovenčine. Teda o pevný základ štátnosti a duchovného i kultúrneho blaha slovenského národa. A išlo mu aj o ustanovenie vlastnej cirkevnej hierarchie a provincie, aby sa tak vymenili z cirkevno-politickej závislosti od východofranských biskupov a vládarov.

Rastislavovi pritom tiež išlo, avšak kultúrnejším spôsobom ako Frankom, o šírenie kresťanstva, školstva a kultúry medzi ďalšími slovanskými národmi, ako to čítame v jeho posolstve: „Aby aj iné kraje, keď to uvidia, nás napodobnili.“ A zaiste mu išlo aj o vytvorenie veľkej kresťanskej rodiny slovanských národov. Takáto rodina by sa stala aj zdravou protiváhou franského aj byzantského cisárstva a stala by sa i mostom medzi kresťanským Východom a Západom.

■ NA ZAČIATKU BOLO PÍSMO

Byzantský cisár Michal III. pochopil, o aké veľké dobro tu ide. Preto zvolal snem, pozval naň Konštantína a zariadil, aby si vypočul posolstvo, a potom povedal: „Filozof, treba, aby si tam šiel. Túto záležitosť nemôže totiž vybrať lepšie nik iný ako ty.“ Filozof odvetil: „Aj keď som telesne vyčerpaný a chorý, rád ta pôjdem, ak majú pre svoj jazyk písmo.“ Cisár vedel, že ho nemajú, ale napriek tomu ho povzbudil k modlitbe v nádeji, že Boh mu ho dá. „Odišiel teda Filozof a oddal sa modlitbe spoločne s inými pomocníkmi. A skoro potom ho osvietil Boh, zložil písmená a začal písať text evanjelia: „Na počiatku bolo slovo a slovo bolo u Boha a Boh bol Slovo“ (atď.). Zarádaval sa cisár a spoločne so svojimi radcami veselil Boha.“ Mních Chrabr vo svojom spise O písmenách udáva dokonca presný rok ich vzniku 863.

A v tom istom roku alebo na jar 864 Michal III. poslal Rastislavovi posolstvo s obsahom: „Boh ... zhladal na tvoju vieru a horlivosť, a preto zjavil písmená pre jazyk váš, aby ste sa i vy dostali medzi veľké národy, ktoré chvália Boha vo svojej reči.“ A v ďalšom povzbudzuje Rastica, aby vďačne prijal najväčší dar písma a toho, ktorému ho Boh zjavil – Konštantína Filo-

zofa, aby podporoval jeho podujatia, aby hľadal Boha celým srdcom a stal sa, aby sa všetci spasili. A končí vetou: „Tak zanecháš po sebe slávnú pamiatku ako veľký cisár Konštantín.“ Tým prirovnáva Rastislava k apoštolskému cisárovi (porov. Život Konštantína XIV., a Život Metoda V.).

■ MISIJNÉ PLODY

Je isté, že Rastislava to veľmi povzbudilo a snažil sa to uskutočňovať ako Boží plán. A na jar v roku 864 s veľkou úctou a radosťou privítal vo svojom meste byzantskú misiu. Podľa ľudových povestí a Fuldských análov tým mestom bola „antiqua urbs Dovina“ – starobylé nedobytné hlavné mesto Devín. Na ciele byzantskej liturgie a formovania učeníkov dal na východnom hradnom návrší postaviť chrám (dlhý 25 metrov, široký 7 metrov, vo svätyni až 13 metrov), vzaču s nartexom na vyučovanie. Isto nie je náhoda, že jeho základy boli objavené v jubilejnom roku sv. Metoda 1985. Na európskom kontinente tak vznikla prvá teologicko-filozofická akadémia či univerzita, v ktorej sa učilo v živom národnom jazyku, na čele so špičkovým profesorom carihradskej univerzity Konštantínom Filozofom – sv. Cyrilom.

Vďaka veľkodušnej pomoci Rastislava sv. Cyril a Metod po štyridsiatich mesiacoch mohli ísť s vybranými učeníkmi do Ríma, aby „Apoštolský“ (pápež) schválil ich hlavný misijný zámer – ustanovenie slovenského jazyka za liturgický a vysvetlenie učeníkov. Cestou sa zastavili v Blatnohrade u panónskeho kniežaťa – Pribinovo syna Kocela, ktorý si veľmi obľúbil liturgiu v staroslovenčine a dal im na formovanie ďalších učeníkov.

Rastislav vo svojom sídle na Devíne zatiaľ podporoval chod školy a vytrvalo sa modlil, aby pápež schválil misiu a ustanovil samostatnú slovenskú provinciu.

V roku 868 zaiste s veľkou radosťou prijal správu z Ríma, že pápež Hadrián II. schválil plody byzantskej misie sv. Cyrila a Metoda a povolil staroslovenčinu ako bohoslužobný jazyk. Preto nastala v roku 869 vojna s východofranskou ríšou. Rastislav ubránil štátnu zvrchovanosť Staroslovenskej ríše. Ale ctibažný a mocichtivý Svätopluk sa dal v zime 869 – 870 získať nepriateľovi a za prísľub panovníckej moci zradil svojho strýka Rastislava a v máji 870 ho zajal, spútal a vydal Karolmanovi. Ten ho uväznil a nechal čakať pol roka v Regensburgu na ríšsky súd.

■ PRVÝ MUČENÍK

Podľa Fuldských análov súd sa uskutočnil prvého novembra 870 po príchode východofranského kráľa Ľudovíta Nemca za účasti franských, bavorských a slovanských kniežat. Kráľ dal predviesť Rastislava, potupne spútaného ťažkými reťazami. Kniežatá ho odsúdili na smrť, ale kráľ Ľudovít mu zmiernil trest na oslepenie. Takýto trest bol vykonaný vždy vtedy, keď chceli zabrániť vláde a moci daného panovníka. Frankovia tým dali jasne najavo, že chcú zabrániť rozvoju jeho apoštolského diela, ktorého bol aj iniciátorom. Rastislav sa tak stal prvým mučovníkom za epochálne dielo sv. Cyrila a Metoda na pokresťančenie a skultúrnenie asi dvoch tretín obyvateľov Európy – Slovanov.

Rastislava potom internovali v niektorom z bavorských kláštorov, ako zaznamenali Bertiniánske anály k roku 870. Svoje poníženie prežíval v duchu evanjeliových blahoslavenstiev, ktoré

dobre poznal, lebo ich spolu so sv. Cyrilom a Metodom a ich učeníkmi spieval na každej nedeľnej a sviatočnej svätej liturgii. Môžeme sa preto právom domnievať, že zomrel ako svätý. Ponorený do blízkosti a lásky Spasiteľa, ukrižovaného a zmŕtvychvstalého Krista. Opäť a opäť obetoval svoje poníženie a fyzickú slepotu za duchovné pozdvihnutie a jasné videnie Slovákov a ostatných Slovanov a za požehnanie diela solúnskych bratov. Aby sa im otvorili oči a zvíťazilo svetlo Kristovo!

■ POZORUHODNÝ VLÁDCA

Rastislav je pozoruhodnou postavou ako vládca, vojak, diplomat, politik a zakladateľ prvého slovenského štátu na kresťanských duchovných, kultúrnych a právnych základoch, prijímaného v Carihrade aj v Ríme, Slovenského kráľovstva. To v tom istom článku v SNN zdôraznil aj prof. Ďurica: „Z historického hľadiska teda bez pochybností možno tvrdiť, že kráľ Rastic je prvým slovenským štátnikom európskeho formátu, je skutočným zakladateľom slovenskej národnej a kresťanskej identity a následne aj z nej vyplývajúcej práv na jazykovú a kultúrnu osobitosť, ako aj na štátnu samostatnosť.“

A bol aj spoluzakladateľom apoštolského diela sv. Cyrila a sv. Metoda, ktoré neskôr, najmä po smrti sv. Metoda († 6. 4. 885), poslúžilo všetkým slovanským národom na pokresťančenie a skultúrnenie. Pre tieto veľmi dôležité apoštolské diela si rozhodne zaslúži titul apoštolský kráľ alebo apoštolské knieža.

Aj jeho životné svedectvo bolo v súlade s týmto titulom. Bol úprimne nábožný a veriaci kresťan so žiavou, čínorodou vierou, nádejou a láskou. Nikde sa o ňom nepíše, žeby bol roztopašný a hrubý – tak ako o Svätoplukovi. Naopak, svoju vieru a šľachetnosť prejavil mnohými postojmi a skutkami a obstál aj v tých najťažších skúškach. Napríklad, na žiadosť sv. Konštantína Cyrila ochotne prepustil veľké množstvo zajatcov (deväťsto spolu s tými, čo prepustil blatnohradský knieža Kocel, pozri ŽK XV. kap.)

„Granum“ – „Jadro katalógu biskupov Moravy“ (krátka kronika olomouckých biskupov – kompilácia zo začiatku 15. storočia) ho nazvalo „Bohu oddaným kráľom“ a Kristián vo svojej legende z roka 994 ho nazval „nábožným kráľom, ktorý všetko kresťanstvo dobrotno v zemi uviedol a ktorý bol chránený Božou milosťou“.

Moravská legenda z 13. storočia hovorí, že „kráľ (Rastislav), keď bol pričinením dvoch svetiel (sv. Cyrila a sv. Metoda) vzdelaný v Božej ceste a vytrhnutý z tlmy draka, milosrdstvom Božím vstúpil aj s presláveným národom moravským, nie bojom, ale vierou, do brány večnej bezpečnosti. A tak sa stal ten národ národom svätým a ľuďom získaným pre spásu“.

Pre svätosť a apoštolské zásluhy Rastislava ho pravoslávna cirkev 29. októbra 1994 vyhlásila za svätého s titulom „Svätý, apoštolom rovný Rastislav, knieža moravské“. Profesor Ďurica v tom istom článku k tomu dodal: „Možno by nebolo od vecí, keby aj naši cirkevní predstavitelia uvažovali, či by sa nedalo pomýšľať na otvorenie procesu kanonizácie tohto nášho národného hrdinu, ktorý sa zaslúžil o založenie vlastnej cirkevnej organizácie na Slovensku, a celkom podobne ako v nasledujúcom storočí sv. Václav doplatil na to aj vlastným životom.“

Budme preto úprimne vďační našim najväčším dobrodincom, svätým apoštolom Konštantínovi Cyrilovi a Metodovi, ale aj sv. Klementovi, patrónovi ich misie u Slovákov, a zvlášť apoštolskému kráľovi Rastislavovi. Bez jeho pozvania a obety by sa toto veľké Božie podujatie neuskutočnilo. Odpovedzme na nesmierny Boží dar a povolanie a nenechajme si deformovať našu kultúru a naše dejiny! A nenechajme sa ozbyjať o koreň nášho osobného, rodinného i národného života a šťastia, o vyše 1150-ročné dedičstvo našich otcov!

Prof. Ján JAKUBÍK, hrdý Slovák a matičiar, nás opustil pred piatimi rokmi

Doyen slovenských matematikov a fyzikov

Anton METEŇKO – Foto: archív autora

Začiatky modernej slovenskej matematiky sú spojené s menom prof. Jura Hronca. Hneď po druhej svetovej vojne však prichádza úspešná generácia, ktorá už vyštudovala matematiku na Slovensku – prof. Anton Kotzig, prof. Ladislav Mišík, prof. Milan Kolibiar a jeho o niečo mladší spolužiak prof. Ján JAKUBÍK.

Akademik Ján Jakubík patril medzi asi najdlhšie aktívne pracujúcich matematikov na Slovensku. Právom ho preto môžeme považovať za doyna slovenských matematikov. Keď svojho času ochorel a od ošetrojúcej lekárky si pýtal péenku, prevkypene reagovala: „Ale, pane, vy už vo vašom veku nepotrebuje doklad o práceneschopnosti!“ Chvíľu mu trvalo, kým ju presvedčil, že on ešte pracuje v akadémii...

Ján Jakubík sa narodil 8. októbra 1923 v Dudinciach, časť Merovce. Gymnázium vyštudoval v Banskej Štiavnici, kde býval v dome, v ktorom predtým na štúdiách žili Milo Urban či Jozef Ambruš. Po maturite na tomto gymnázium odišiel do Bratislavy študovať medicínu. Tu sa stretával s vynikajúcimi profesormi, ktorí ho uvádzali do tajov medicíny. Napriek tomu, že bol vynikajúci študent, jeho láska k exaktným vedám ho po dvoch rokoch štúdia medicíny priviedla k štúdiu matematiky a fyziky na Slovenskej univerzite. V roku 1949 štúdiu absolvoval a stal sa asistentom na SVŠT v Bratislave. V roku 1952 odchádza do Košíc na novozaloženú techniku. Tu sa roku 1956 habilituje na docenta a v roku

1963 je vymenovaný za univerzitného profesora. V tom istom roku obhájil „veľký doktorát“ (DrSc.). V roku 1964 ho zvolili za člena korešpondenta SAV a v roku 1977 sa stal akademikom. Vzápätí sa stáva externým vedúcim novozaloženého Detašovaného pracoviska Matematického ústavu SAV v Košiciach a od roka 1985 je jeho interným členom. Vedúcim pracoviska bol až do 29. februára 2012, keď odišiel do dôchodku, teda takmer deväťročný...

MEMORIÁL

Ťažisko vedeckej aktivity akademika Jakubíka spočíva v oblasti univerzálnych algebr a usporiadaných štruktúr, kde získal veľa pozoruhodných výsledkov. Hlavná oblasť jeho výskumu je v čiastočne usporiadaných grupách a zväzových grupách, kde ho všetci poznajú ako veľkého majstra. Podarilo sa mu vyriešiť množstvo otvorených problémov a formulovať ďalšie početné nové problémy, ktoré inšpirovali celú generáciu matematikov pracujúcich v tejto oblasti matematiky v Česko-Slovensku, ako aj v zahraničí. Jeho meno

Akademik Ján JAKUBÍK bol vynikajúci matematik, ktorého uznávali odborníci nielen v bývalom Česko-Slovensku, ale aj svetová odborná verejnosť. S úctou na neho spomínajú aj košíckí matičiari.

sa skvie asi na tristo vedeckých článkoch. Na výsledky jeho práce nadviazali matematici po celom svete. Aj vďaka nemu sa slovenská matematika dostala do celého sveta. Bezmála šesťdesiatpäť rokov aktívneho matematického života si zasluhuje hlboký obdiv k jeho pracovnej činnosti. Pred nim sa skláňajú celé generácie slovenských matematikov.

Pán profesor vďaka vysokej vedeckej erudovanosti a príkladným skromným životom môže slúžiť aj ako vzor ľudskej skromnosti, čestnosti, kolegiality a pedagogického majstrovstva.

Okrem veľmi aktívnej vedeckej činnosti prof. Jakubík sa venoval aj pedagogickej činnosti na VŠT Košice. Učil matematiku celé generácie východoslovenských inžinierov. Bol školiteľom mnohých aspirantov a doktorandov. Ako člen mnohých redakčných rád vedeckých časopisov, komisii pre obhajobu kandidátskych, doktorských i doktorandských prác zúčastnil sa významnou mierou na organizovaní matematického života v celom Česko-Slovensku. Aj jeho manželka doc. RNDr. Mária Jakubíková bola matematicka.

Za jeho dlhoročnú vedeckú činnosť mu v roku 2008 pri príležitosti Dňa ústavy prezident republiky Ivan Gašparovič udelil Rad Ľudovíta Štúra I. triedy.

Rodinnou pokračovateľkou po oboch rodičoch vo vedeckej činnosti je dcéra Danica. Profesorka RNDr. Danica Studenová, CSC., rod. Jakubíková, pôsobí v Ústave matematických vied Prírodovedeckej fakulty UPJŠ v Košiciach. Takisto i vnuci, pôsobiaci v IT oblasti, majú matematické základy.

Okrem vedy sa Ján Jakubík zaujímal aj o prírodu, dejiny Slovenska, literatúru, najmä poéziu. Po rodičoch zdedil vzťah k slovenskej ľudovej piesni. Dlhé roky pôsobil v turistickom krúžku Tatry. Bol tiež dlhoročným členom Miestneho odboru MS v Košiciach. Zomrel pred piatimi rokmi 24. novembra 2015 v kruhu najbližšej rodiny v Košiciach.

MATIČNÉ DEPEŠE

Obetiam v Černovej

V pamätný Deň černovskej tragédie 27. októbra 2020 o 18. hodine sa vo farskom Kostole Narodenia Panny Márie v Bratislave-Dlhých Dieloch uskutočnila svätá omša (bez účasti verejnosti) so spomienkou na obeť černovskej tragédie, ktorú celebroidal tamojší farár vdp. Štefan Herenyi.

Tvorili vlastnú knihu

Vinou koronavírusovej epidémie museli online vyhodnotiť XXI. ročník obľúbenej medzinárodnej súťaže Tvoríme vlastnú knihu jej organizátori Krajská knižnica v Žiline, Mestská knižnica vo Frydku-Mistku a Knižnica Beskidzka v Bielsko-Bialej. Slovenské, poľské a české deti už vyše dve desaťročia súťažia v tvorbe vlastnej knihy. Napriek nepriaznivým okolnostiam sa do tohto ročníka, ktorého témou boli strašidlá, zapojilo až osemdesiatdva detských autorov, ktorí vytvorili štyridsaťdeväť súťažných prác. Tie najlepšie a ich autorov nájdete vo videu, ktoré je už zverejnené na web stránke Krajskej knižnice v Žiline.

Kuglerovej rozprávky

Vo vydavateľstve Pars AS-tem vychádza tento mesiac kniha Zuzany Kuglerovej Rozprávky pre moje kvety s ilustráciami Alexandry Geschwandtnerovej. Obidve umelkyne sme v minulých mesiacoch predstavili osobitne na stránkach SNN. Útla, ale príťažlivo vybavená knižka je rozdelená na dve časti – Príbehy pre moje kvety a Rozprávky o záhrade. Príbehy, pretkané filozofickým posolstvom, nesú v sebe autorkin nevšedný pohľad na svet a medziľudské vzťahy. Sú určené pre deti od desiatich rokov.

Móric Beňovský žije 2020

Združenie Móric Beňovského (ZMB) aj v tomto roku na podujatí Móric Beňovský žije 2020 udelilo Medailu Móric Beňovského. Účastníkov slávnosti na dunajskej lodi privítal riaditeľ ZMB Vladimír Dudlák. Osobitne pozdravil Božidaru Turzonovú, herečku a laureátku Medaily z roka 2018, Moniku Olechovú, I. radkyňu Velyslanectva Poľskej republiky v Bratislave, a ďalších hostí. Tohtoročnými laureátmi sa stali manželka Ivana a Milan Antolovci za prípravu a realizáciu muzikálového diela Móric Beňovský, ktoré uviedli v ŠD v Košiciach v roku 2013, tiež za ich neúnavnú energiu a prínos pre slovenskú kultúru na režijnom, scenáristickom, hereckom, tanečnom a choreografickom poli. Ako hudobný hosť na podujatí vystúpil Juraj Holoda, slovenský multiinstrumentalista, skladateľ a producent z Trenčína, ktorý je potomkom Móric Beňovského. Účastníkov na diaľku cez telemost naživo pozdravila pani Estera Mlchová z Bostonu (USA), potomkyňa po Beňovského dcére Rozálii a minuloročná nositeľka Medaily Móric Beňovského. Medzi účastníkmi slávnostného aktu bol aj Mikuláš Platthy s manželkou, ďalší priamy potomok po Beňovskom.

Prípravuje Emil SEMANCO

Spomienka na zosnulých v Spišskej Novej Vsi patrila aj matičným činovníkom

Na miestach posledného odpočinku

Text a foto: Jolana PROCHOTSKÁ

Miestny odbor Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi si v svojmu stému výročiu založenia uskutočnil v minulých dňoch pietnu spomienku na miestnom cintoríne položením bielej chryzantémy, zapálením kahancov, modlitbou za štyroch svojich bývalých predsedov.

Ako prvému sme vyjadrili úctu skutočne prvému predsedovi Neitusovi Vollyamu, ktorý bol dlhé roky priateľom, propagátorom matičného života v meste. Zastavili sme sa na tiché rozjímanie aj pri hrobe Františka Jozefa Bajtoša, ktorý vo funkcii v troch rôznych obdobiach pôsobil najdlhšie. Práve jeho zásluhou bola

SPIŠSKÍ MATIČIARI

odhalená pamätná tabuľa Š. Mišíka aj socha M. R. Štefánika. PhDr. Jozef Kuruc pôsobil vo funkcii jedno volebné obdobie a svoje bohaté vedomosti z histórie mesta ešte dlho odovzdával mládeži i matičiarom. Mgr. Ján Horník bol pedagóg slovenčinár, pre ktorého kultivovaný rozvoj jazyka bol veľmi dôležitý a v rozhlasovom Jazykovom okienku neraz upozorňoval na nedostatky

Sté výročie vzniku matičného odboru v Spišskej Novej Vsi si tamojší členovia MS pripomenuli vyznamenaním príležitostnej poštovej pečiatky a počas nedávnej Pamiatky zosnulých aj položením kvetov k hrobom všetkých doterajších predsedov matičnej organizácie.

v našej reči. Mgr. Jolana Prochotská, Ing. Eva Kalafutová a Peter Rusnák sa v závere svojej misie zastavili na mieste posledného odpočinku Silvie Szaboovej, dlhoročnej členke výboru, ktorá sa sústredene venovala najmä oblasti kultúry.

Miestny odbor MS vydáva k svojmu výročiu aj príležitostnú poštovú pečiatku. Autorom návrhu bol Ing. Stanislav Susa s grafickým spracovaním Ing. Štefana Pohlyho. Zberatelia a filatelisti si ňou mohli opečiatkovať svoje listy 6. 11. 2020 na hlavnej pošte v Spišskej Novej Vsi.

Dlhoročný michalovský matičiar Jozef MIKO deväťdesiatročný

Príkladný vlastenec a srdciar

Jozef MICHALČÍK

Učiteľ, pedagóg, vlastenec, dlhoročný člen speváckych súborov, matičiar Jozef MIKO z Michaloviec sa v minulých dňoch dožil deväťdesiatich rokov života. Keďže je rodák od Nitry, jeho odborný rast a možno i smerovanie na pedagogickú dráhu sa začalo v roku 1942 na Piaristickom gymnázium v Nitre a neskôr po prestupe na Pedagogickom gymnázium v Nitre. Od roka 1951 pôsobil najprv ako učiteľ, neskôr v riadiacich funkciách ako riaditeľ

škôl v Turzovke, Čadci, Dolnom Vadičove a najdlhšie v Dolných Vestenciach až do roka 1990. Od tohto roka sa opätovne angažuje aj v matičnom živote,

PROFIL MATIČIARA

aktívne pôsobí v spevokolocho, propaguje ľudovú pieseň, účinkuje v sakrálnych spevokolochoch Kysuca, Ľudový spevokol učiteľov Slovenska, ktorý mal od roka 1987 názov Spevácky zbor Matice slovenskej.

V matičnom hnutí pôsobil niekoľko rokov aj ako člen Prezídia Matice slovenskej a aktívne sa zapájal do matičného hnutia v Michalovciach. Za svoju dlhoročnú a angažovanú činnosť dostal celý rad vyznamenaní a ocenení.

Pri príležitosti životného jubilea popri vďaka za jeho celoživotnú angažovanú činnosť želáme jubilantovi ešte veľa pevného zdravia, radosti zo života a pokojnú jeseň plodného života.

Jozef MIKO z Michaloviec patrí k matičným mohykánom. Za svoju obetavú a angažovanú činnosť získal celý rad poct a vyznamenaní.

OČAMI MATIČIARA

Odobratie Národnej knižnice Matice slovenskej tejto ustanovizni v roku 2002 nebolo nič inšie ako štátna urážka Jozefa Cigera Hronského a celej staršej matičnej generácie, ktorá v ťažkých obdobiach 1937 založila pri MS Slovenskú národnú knižnicu.

Obrodme Hronského

Tá dnes disponuje miliónmi zväzkov a stovkami pozostalostí po osobnostiach slovenského života doma i v slovenskom zahraničí. Najmä po roku 1990 sa do fondov SNK MS dostalo viac pozostalostí a darov zahraničných slovenských osobností, ktoré ich dali k dispozícii a darovali Matici slovenskej ani netušiac, že sa ich dary – pozostalosti, archívy, publikácie, publicistika, drobné predmety a rôzne doklady ako spomienka na slovenské akcie v zahraničí – ocitnú mimo MS. Aj sa ocitli. Väčšina týchto darcov už nežije. Ti, čo to Matici spôsobili, ešte žijú, dokonca sa aj ako matičiari angažujú na jej vedeckej alebo spolkovej pôde. Angažovali sa najmä v rokoch 1999 – 2000 v rozličných periodikách, kde si neraz škodoradostne „kopli“ do Matice slovenskej. Na kopance je Matica slovenská, žiaľ, aj od svojich bývalých vlastných, zvyknutá. Dnes s odstupom času je bežnému bádateľovi jedno, kto Slovenskou národnou knižnicou disponuje. Či štát, alebo Matica slovenská. No nie je jedno, aký osud môže SNK postihnúť. Matica slovenská nie je štátna, ale verejno-právna ustanovizneň. Slovenské Maticy majú svoje štatutárne postavenie. Kto mal možnosť prejsť interiéromi slovanských Matic, ktorých je po Európe okolo dvanásť, a niektorí z nás túto príležitosť mali, zistil, že ide o chrámy z biblioték, obrazov, galérií, darov významných národných osobností. Žiaľ, Matica slovenská si teraz musí svoju bibliotéku nanovo zakladať. V Matici máme istú zbierku kníh, no najviac ich azda vlastní Vydavateľstvo MS. Je teda namieste snaha vedenia ustanovizne založiť novú Bibliotéku, čím terajšia MS za slovenskými Maticami zaostáva. Sú, alebo sme viacerí, ktorí by darovali Matici celú knižnicu alebo časť z nej. Matičiari z celého Slovenska, len treba začať s výzvou a projektom ako na to. Mnoho vzácnych pozostalostí nám už uniklo, mnohé ešte existujú. Celonárodná matičná výzva na dary pre MS by nebola zbytočná... Múdremu stačí.

Stanislav BAJANÍK

V Štúrove je ojedinelý pamätník poľskému kráľovi Jánovi III. Sobieskemu Veniec vďaka víťazovi nad Turkami

Mária VAVRECKÁ, MO MS v Štúrove

V deň 337. výročia oslobodenia mesta od Turkov matičiari zo Štúrova aj Poliaci, ktorí tam žijú, položili vence vďaka pri Pamätníku kráľa Jána III. Sobieskeho, ktorý bol kráľom Poľska od roka 1674. Pamätník pripomína slávnú bitku, ktorá sa odohrala 9. októbra 1683.

Spojenecké vojská pod vedením poľského kráľa a vojvodu Jána III. Sobieskeho porazili vtedy početnejšie turecké vojsko, ktoré okupovalo toto územie stopäťdesiat rokov. Víťazná bitka bola začiatkom konca ich „bašovania“, pričom onedlho padol aj Ostrihomský hrad, ktorý moslimské hordy dobyli a stal sa sídlom ich pašalika.

Pamätník kráľa Jána III. Sobieskeho stojí pred rímskokatolíckym farským úradom v blízkosti Kostola sv. Imricha. Meria bezmála sedem metrov, samotná jazdecká socha má 325 centimetrov a je umiestnená na podstavci s fragmentmi rozlomeného kola a tureckého polmesiaca. Autorom je maďarský sochár Lajos Győrfy, ktorý je v Maďarsku známy najmä sochami kráľov a maďarských revolucionárov, výjavmi a symbolmi z revolučných rokov v Maďarsku a Uhorsku. Ján III. Sobieski má iba dve sochy v Poľsku a pamätník v Štúrove je jediným pomníkom v zahraničí. Bronzovú plastiku kráľa Sobieskeho na koni v nadživotnej veľkosti dalo postaviť Občianske združenie Limes Anavum v roku 2008. Na podstavci je vyrytý nápis v poľštine, slovenčine, maďarčine a nemčine: „Prišli sme, videli sme a Pán Boh zvíťazil!“ Ján III. Sobieski, kráľ Poľska, záchranca Európy, na tomto mieste 9. októbra 1683 zvíťazil nad tureckou presilou, čím doviedol Uhorsko a okupované oblasti k definitívnemu oslobodeniu.

V zahraničí má víťaz nad Turkami pri Viedni poľský kráľ Ján III. Sobieski jediný monumentálny jazdecký pamätník v Štúrove, kde mu nedávno vyjadrili úctu matičiari a jeho tamojší obdivovatelia.

Originálny počín na počesť nášho literárneho velikána Spomínanie s ružou Hviezdoslav

Text a foto: Jolana PROCHOTSKÁ, MO MS v Spišskej Novej Vsi

Sadenice vyšľachtenej ruže Hviezdoslav odovzdali matičiari zo Spišskej Novej Vsi aj vedeniu hotela pod týmto názvom v Kežmarku, kde P. Országh býval počas študentských rokov.

Miestny odbor Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi, laureát Ceny primátora mesta, prostredníctvom svojej predsedníčky objavil v Rozáriu Olomouc ružu Hviezdoslav. Keď sa o ňu matičiari zaujímali u pestovateľa

ruži Miloslava Šipa zo Skaličian, poslal sadenice „čajovej miešanky“ medenočervenej farby a jablčnej vône spišskonovoveským matičiarom sponzorský. Keďže budúci rok je rokom stého výročia úmrtia tejto našej najvýznamnejšej literárnej

osobnosti, rozhodli sa matičiari v Spišskej Novej Vsi vysadiť túto ružu a preukázať tak úctu Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi, básnikovi, prekladateľovi, čestnému predsedovi MS po jej oživotvorení v roku 1919. Členovia Divadelného súboru Hviezdoslav v Spišskej Novej Vsi, ktorý v roku 2022 oslávi deväťdesiate výročie činnosti, zasadili päť ruží. Keďže básnikove študentské roky spojené s maturitou patrili Kežmarku, aj tam odovzdali Anne Štecovej v Evanjelickom lýceu ružu na vysadenie. Ďalšiu prevzala Riaditeľka Gymnázia P. O. Hviezdoslava v Kežmarku Mgr. Daniela Mihóková a ďalšia smerovala do terajšieho Hotela Hviezdoslav, kde študent Országh býval. Riaditeľka Sylvia Holopová prijala dar s pochopením a prisľubom starostlivosti o túto jedinečnú ružu.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V minulých číslach SNN sme publikovali seriál publicistu a politológa Romana Michelka o alternatívnych spoločenských a politických systémoch. Okrem iného bol v SNN 42/2020 fundovaný rozbor o niekdajšom zriadení v Líbyi, ktorého strojcom bol tamojší líder plk. Muammar Kaddáfí. My sme sa v našom kvíze pýtali, ako sa ten jeho model štátneho zriadenia nazýval? Správna odpoveď mala znieť, že to bola Líbyjská džamahírija. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Bohuslav Slezák, Vrútky; Adela Benkovská, Bratislava; Adam Slúka, Topoľčany.

• Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí má nové vedenie. Skúseného diplomata Jána Varšu na jeho čele vymenil v júli t. r. bardejovský aktivista so všestrannými záujmami, absolvent štúdia politológie a filozofie na Prešovskej univerzite, ktorý sa hlási k rusínskej národnosti. Aké je meno tohto štyridsiatnika, ktorý v parlamentných voľbách kandidoval za stranu SaS?

Svoje odpovede posielajte na známe redakčné kontakty našej administrátorky Lubicí Rišiaňovej do vyjdenia ďalšieho čísla nášho matičného týždenníka.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

14. novembra

– pred štyridsiatimi piatimi rokmi zomrel evanjelický kňaz, biskup, pedagóg, teológ, filozof, historik, sociológ Samuel Štefan Osuský (1888 – 1975); v podmienkach prvej ČSR sa zaslúžil o vybudovanie slovenského evanjelického teologického školstva, vychoval niekoľko generácií ev. kňazskej inteligencie, v roku 1944 bol zvolený za mimoriadneho člena Filozofického odboru Matice slovenskej

16. novembra

– pred sedemdesiatimi rokmi sa narodila herečka Kamila Magálová (1950); z posledných predstavení na jej domovskej scéne SND spomeňme Je úžasná, účinkuje v hre Boženy Slancíkovej Timravy Báľ, v Štúdiu L + S hrá v predstavení Staré dámy a Grácie

17. novembra

– pred tridsiatimi rokmi zomrel gréckokatolícky kňaz, teológ, skaut, stredoškolský učiteľ a katechéta Ján Murín (1913 – 1990); zakladateľ Jednoty sv. Cyrila a Metoda (dnes Spolok sv. Cyrila a Metoda) v Michalovciach

18. novembra

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi sa narodila prekladateľka Perla Bžochová (1935 – 1999); dlhoročná redaktorka vydavateľstva Slovenský spisovateľ prekladala najmä z nemčiny, za svojho života preložila vyše päťdesiat diel najrenomovanejších nemecky píšucich autorov, Literárny fond jej v roku 1988 udelil Cenu Jána Hollého za umelecký preklad

19. novembra

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil architekt a projektant Jozef Chovanec (1925 – 1990); autor Športovej haly Pasienky, Bratislava, Spoločenského domu Československého veľvyslanectva v Moskve, Československého zastupiteľského úradu a obytného domu v Ríme, spoluautor návrhu budovy Československého obchodného zastupiteľstva v Bukurešti

20. novembra

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil biskup Rudolf Baláz, (1940 – 2011); v poradí pätnásty rímskokatolícky biskup Banskobystrickej diecézy, poslednýkrát verejne vystúpil pri konsekrácii novopostaveného Farského kostola a erigovaní Farnosti bl. Jána Pavla v júli 2011

– pred dvadsiatimi rokmi zomrela fyzička, astronómka a vysokoškolská pedagogička Regina Podstanická (1928 – 2000); v rokoch 1952 – 1955 sa v Observatóriu na Skalnatom plese vo Vysokých Tatrách zaoberala najmä výskumom perzeid, pracovala na výskume medziplanetárnej hmoty, zameriavala sa na štúdium rozloženia drobných telies v slnečnej sústave.

Ludovít KUSAL

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.